ΓΛΩΣΣΑ

ΣΤ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Διαδραστικό Βοήθημα

Θεωρία - VideoΜαθήματα - Ασκήσεις

lisari.gr

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΝΟΤΗΤΑ 1 ταξίδια, τόποι, μεταφορικά μέσα

ΕΝΟΤΗΤΑ 2 κατοικία

ΕΝΟΤΗΤΑ 4 διατροφή

ΕΝΟΤΗΤΑ 6 η ζωή σε άλλους τόπους

ΕΝΟΤΗΤΑ 7 η ζωή έξω από την πόλη

ΕΝΟΤΗΤΑ 9 συσκευές

ΕΝΟΤΗΤΑ 10 ατυχήματα

ΕΝΟΤΗΤΑ 11 συγγενικές σχέσεις

ΕΝΟΤΗΤΑ 13 τρόποι ζωής και επαγγέλματα

ΕΝΟΤΗΤΑ 15 κινηματογράφος - Θέατρο

ΕΝΟΤΗΤΑ 16 μουσεία

ΕΝΟΤΗΤΑ 17 πόλεμος και ειρήνη

1

1

Οι χρόνοι του ρήματος: Ενεργητική φωνή

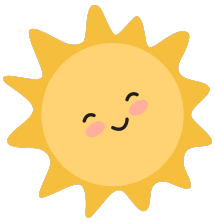
Η οριστική

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Οι **χρόνοι του ρήματος** μας δείχνουν αν μια πράξη έγινε στο **παρελθόν** (παρελθοντικοί χρόνοι), στο **παρόν** (παροντικοί χρόνοι) ή στο **μέλλον** (μελλοντικοί χρόνοι).

Παρελθόν	**Παρατατικός:**	Τι γινόταν.	π.χ. έγραφα.
	Αόριστος:	Τι έγινε.	π.χ. έγραψα.
	Υπερσυντέλικος:	Τι είχε γίνει.	π.χ. είχα γράψει.
Παρόν	**Ενεστώτας:**	Τι γίνεται.	π.χ. γράφω.
	Παρακείμενος:	Τι έχει γίνει.	π.χ. έχω γράψει.
Μέλλον	**Εξακολουθητικός Μέλλοντας:**	Τι θα γίνεται.	π.χ. θα γράφω.
	Στιγμιαίος Μέλλοντας:	Τι θα γίνει.	π.χ. θα γράψω.
	Συντελεσμένος Μέλλοντας:	Τι θα έχει γίνει.	π.χ. θα έχω γράψει.

Οι χρόνοι διακρίνονται ανάλογα με τη χρονική βαθμίδα που δηλώνουν.

Έτσι, οι χρόνοι μπορεί να είναι:

1. Παρελθοντικοί (αναφέρονται στο παρελθόν)

Ο **παρατατικός** είναι ο χρόνος που δηλώνει ότι μία πράξη έγινε στο παρελθόν και **είχε διάρκεια**. Δηλαδή, στο **εχθές, συνέχεια** ή σε **επανάληψη.**

Ο **παρατατικός** έχει το ίδιο θέμα με τον **ενεστώτα** (π.χ. ζωγραφίζω → ζωγράφιζα // π.χ. βάφομαι → βαφόμουν). Στο α΄ ενικό πρόσωπο της **ενεργητικής φωνής** έχει κατάληξη **-α**, ενώ της **παθητικής φωνής** έχει κατάληξη **-ομουν.**

π.χ. Η Κατερίνα κοιμόταν μέχρι το μεσημέρι.

π.χ. Η Νίκη ετοιμαζόταν όλο το απόγευμα για το πάρτι.

Ο αόριστος είναι ο χρόνος που δηλώνει ότι μία πράξη έγινε στο παρελθόν και **δεν είχε διάρκεια**. Δηλαδή, στο **εχθές** και **για μία φορά**.

Στην **ενεργητική φωνή**, το χαρακτηριστικό σύμφωνο του αορίστου είναι το -σ- (π.χ. ζωγράφισα), ενώ στην **παθητική φωνή**, πιο συνηθισμένο είναι το -θ (π.χ. λύθηκα).

π.χ. Η ταινία κυκλοφόρησε εχθές στους κινηματογράφους.

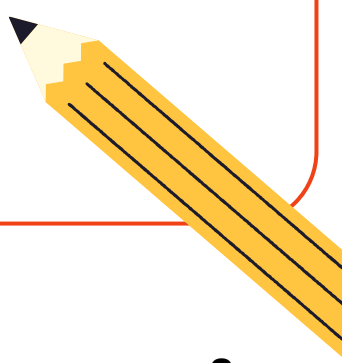
π.χ. Το Σάββατο πήγα στο παγοδρόμιο με τους γονείς μου.

Ο **υπερσυντέλικος** είναι ο χρόνος που δηλώνει ότι μία **πράξη** έγινε στο **παρελθόν** και **ολοκληρώθηκε** τότε.

Η πράξη αυτή μπορεί να φανερώνει ότι κάποιος κάνει κάτι **(ενεργητική φωνή)** ή ότι κάποιος παθαίνει κάτι **(παθητική φωνή).** Για να σχηματίσουμε τον υπερσυντέλικο χρησιμοποιούμε το **βοηθητικό ρήμα «έχω»** στον παρατατικό.

π.χ. Είχα διαβάσει πολύ καλά για το τεστ.

π.χ. Πέρσι, είχαμε γραφτεί στην ομάδα βόλεϊ του δήμου.

2. Παροντικοί (αναφέρονται στο παρόν).

Ο **ενεστώτας** είναι ο χρόνος που δηλώνει ότι μία πράξη γίνεται στο **παρόν** και, συγκεκριμένα, **τώρα**.

Η πράξη αυτή μπορεί να φανερώνει ότι κάποιος κάνει κάτι **(ενεργητική φωνή)** ή ότι κάποιος παθαίνει κάτι **(παθητική φωνή).** Για το α' ενικό πρόσωπο («εγώ»), στην **ενεργητική φωνή** η κατάληξη είναι **-ω** και στην **παθητική φωνή**, η κατάληξη είναι **-μαι.**

π.χ. Η Μαρία διαβάζει για τις εξετάσεις.

π.χ. Ο Γιώργος παίζει με τους φίλους του.

Ο **παρακείμενος** είναι ο χρόνος που δηλώνει ότι μία **πράξη** έγινε στο **παρελθόν** και τα **αποτελέσματά** της είναι φανερά στο **παρόν**.

Η πράξη αυτή μπορεί να φανερώνει ότι κάποιος κάνει κάτι **(ενεργητική φωνή)** ή ότι κάποιος παθαίνει κάτι **(παθητική φωνή).** Για να σχηματίσουμε τον παρακείμενο χρησιμοποιούμε το **βοηθητικό ρήμα «έχω»** στον ενεστώτα.

π.χ. Έχω διαβάσει πολύ καλά για το σημερινό τεστ.

π.χ. Τον τελευταίο καιρό, έχω ζωγραφίσει πολλούς πίνακες.

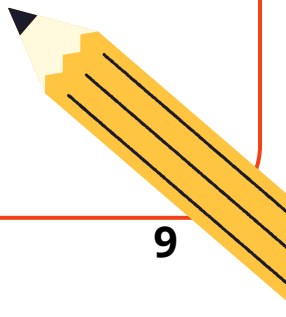
3. Μελλοντικοί (αναφέρονται στο μέλλον).

Ο **εξακολουθητικός μέλλοντας** είναι ο χρόνος που δηλώνει ότι μια πράξη θα γίνει στο **μέλλον**, αλλά θα έχει διάρκεια. Δηλαδή, θα συμβαίνει **συνέχεια ή επαναλαμβανόμενα.**

Για να τον σχηματίσουμε, χρησιμοποιούμε τη λέξη **«θα»** και το ρήμα στον **ενεστώτα**.

π.χ. Το καλοκαίρι θα πηγαίνουμε διακοπές στο χωριό.

π.χ. Η Νεφέλη θα διαβάζει μέχρι τις τελικές εξετάσεις.

Ο **στιγμιαίος ή συνοπτικός μέλλοντας** είναι ο χρόνος που δηλώνει ότι μια πράξη θα γίνει στο **μέλλον**, αλλά δεν θα έχει διάρκεια. Δηλαδή, θα συμβεί μόνο **μία φορά**.

π.χ. Η Νίκη θα γιορτάσει τα γενέθλιά της το Σάββατο.

π.χ. Ο Πρόδρομος θα μετακομίσει στα Τρίκαλα.

Ο **συντελεσμένος μέλλοντας** είναι ο χρόνος που δηλώνει ότι μία **πράξη** θα γίνει στο **μέλλον** πριν από κάποια άλλη.

Η πράξη αυτή μπορεί να φανερώνει ότι κάποιος κάνει κάτι **(ενεργητική φωνή)** ή ότι κάποιος παθαίνει κάτι **(παθητική φωνή)**. Για να σχηματίσουμε τον συντελεσμένο μέλλοντα χρησιμοποιούμε το **βοηθητικό ρήμα «έχω»** στον μέλλοντα.

π.χ. Θα έχω διαβάσει, πριν γυρίσεις από τη δουλειά.

π.χ. Το φαγητό θα έχει κρυώσει μέχρι να κάνεις μπάνιο.

ΠΡΟΣΟΧΗ!

- Τα ρήματα που τελειώνουν σε -λλω (π.χ. αναβάλλω), στους **χρόνους διαρκείας** διατηρούν το **διπλό -λ-**. Στους **συνοπτικούς χρόνους**, γράφονται **με ένα -λ-**.

π.χ. Παρατατικός: ανέβαλλα & Εξακ. Μέλλοντας: θα αναβάλλω.

Αόριστος: ανέβαλα & Στ. Μέλλοντας: θα αναβάλω.

- Στον **αόριστο:**

→ Τα ρήματα που τελειώνουν σε -ωνω, έχουν αόριστο σε -ωσα.

π.χ. παγώνω → πάγωσα.

→ Τα ρήματα που τελειώνουν σε -ιζω, έχουν αόριστο σε -ισα.

π.χ. φροντίζω → φρόντισα.

→ Τα ρήματα που τονίζονται στο -ώ, έχουν αόριστο σε -ησα.

π.χ. τραγουδώ → τραγούδησα.

Πότε γράφω «-με» και «-μαι»: Το **«-με»** χρησιμοποιείται στην **ενεργητική φωνή**, στο α' πληθυντικό πρόσωπο **(«εμείς»)**. Το **«-μαι»** χρησιμοποιείται στην **παθητική φωνή**, στο α' ενικό πρόσωπο (**«εγώ»**).

π.χ. Εμείς γράφουμε διαγώνισμα.

π.χ. Εγώ γράφομαι στο σχολείο.

Πότε γράφω «-τε» και «-ται»: Το **«-τε»** χρησιμοποιείται στην **ενεργητική φωνή**, στο β' πληθυντικό πρόσωπο **(«εσείς»).** Το **«-ται»** χρησιμοποιείται στην **παθητική φωνή**, στο γ' ενικό πρόσωπο **(«αυτός»)**.

π.χ. Εσείς γράφετε μια έκθεση.

π.χ. Η έκθεση γράφεται στο τετράδιο «Ελληνικών».

Παράδειγμα κλίσης:

Οριστική Έγκλιση

Ενεργητική Φωνή

Ενικός Αριθμός

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

		Παρατατικός	Αόριστος	Υπερσυντέλικος
Παρελθόν	εγώ	έγραφα	έγραψα	είχα γράψει
	εσύ	έγραφες	έγραψες	είχες γράψει
	αυτός/ αυτή/ αυτό	έγραφε	έγραψε	είχε γράψει

Πληθυντικός Αριθμός

		Παρατατικός	Αόριστος	Υπερσυντέλικος
Παρελθόν	εμείς	γράφαμε	γράψαμε	είχαμε γράψει
	εσείς	γράφατε	γράψατε	είχατε γράψει
	αυτοί/ αυτές/ αυτά	έγραφαν	έγραψαν	είχαν γράψει

Ενικός Αριθμός

		Ενεστώτας	Παρακείμενος
Παρόν	εγώ	γράφω	έχω γράψει
	εσύ	γράφεις	έχεις γράψει
	αυτός/ αυτή/ αυτό	γράφει	έχει γράψει

Πληθυντικός Αριθμός

		Ενεστώτας	Παρακείμενος
Παρόν	εμείς	γράφουμε	έχουμε γράψει
	εσείς	γράφετε	έχετε γράψει
	αυτοί/ αυτές/ αυτά	γράφουν	έχουν γράψει

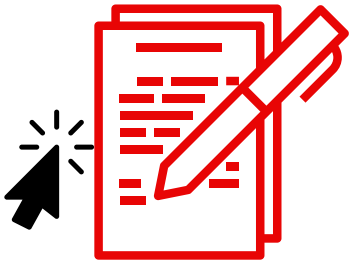

Ενικός Αριθμός

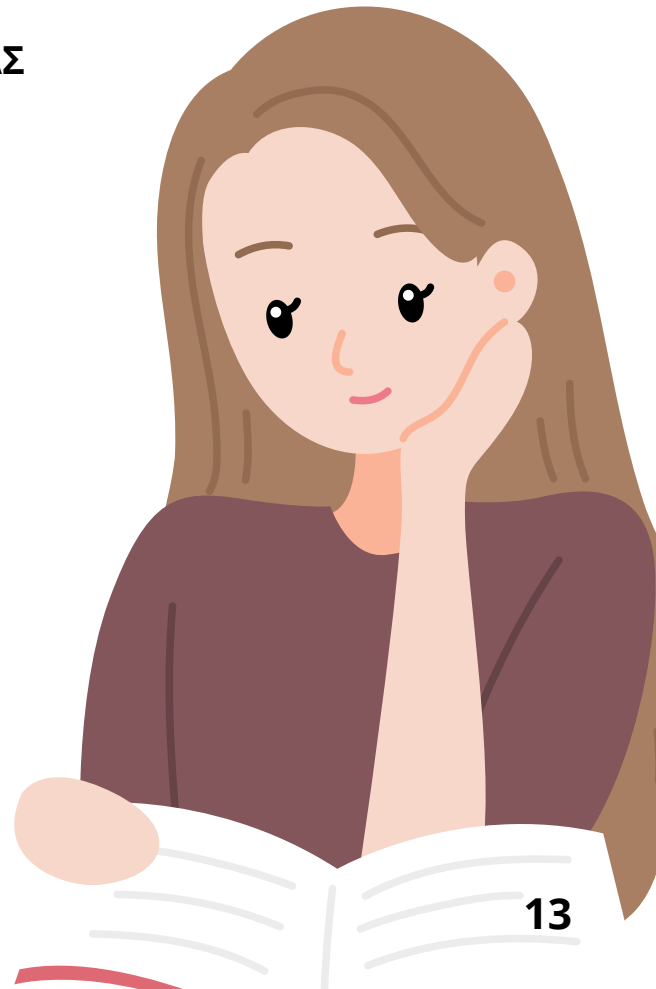
		Εξακολουθητικός Μέλλοντας	Συνοπτικός Μέλλοντας	Συντελεσμένος Μέλλοντας
Μέλλον	εγώ	θα γράφω	θα γράψω	θα έχω γράψει
	εσύ	θα γράφεις	θα γράψεις	θα έχεις γράψει
	αυτός/ αυτή/ αυτό	θα γράφει	θα γράψει	θα έχει γράψει

Πληθυντικός Αριθμός

		Εξακολουθητικός Μέλλοντας	Συνοπτικός Μέλλοντας	Συντελεσμένος Μέλλοντας
Μέλλον	εμείς	θα γράφουμε	θα γράψουμε	θα έχουμε γράψει
	εσείς	θα γράφετε	θα γράψετε	θα έχετε γράψει
	αυτοί/ αυτές/ αυτά	θα γράφουν	θα γράψουν	θα έχουν γράψει

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Πώς εκφράζω τον χρόνο

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Στα **Νέα Ελληνικά**, υπάρχουν διάφοροι τρόποι να εκφράσουμε τον **χρόνο.**

Πιο συγκεκριμένα, μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε:

- **χρονικά επιρρήματα** π.χ. αμέσως, μετά, αργά, αύριο, γρήγορα, μόλις, ποτέ, σήμερα κ.α.

  π.χ. Αύριο θα πάμε εκδρομή στο Αρχαιολογικό Μουσείο.

- **χρονικές προτάσεις:** φανερώνουν **πότε** έγινε κάτι. Δηλαδή, τον **χρόνο** και **εισάγονται** με **χρονικούς συνδέσμους** (όταν, πριν, μόλις, αφού, αφότου, ενώ, καθώς, σαν, προτού, όποτε, όσο που, ωσότου, ώσπου).

  π.χ. Η δασκάλα καθάρισε τον πίνακα, πριν ξεκινήσει το μάθημα.

- **προθετικά σύνολα** (λέξεις με προθέσεις).

  π.χ. Σε λίγο θα ξεκινήσουμε για την παραλία.

ΘΥΜΑΜΑΙ!

Προθέσεις είναι τα άκλιτα μέρη του λόγου που μπαίνουν μπροστά από άλλες λέξεις και μαζί δηλώνουν τον τρόπο, τον τόπο, τον χρόνο, την αιτία, το ποσό κ.α. Μερικές προθέσεις είναι: με, σε, προς, από, παρά, αντί, χωρίς, ίσαμε.

ONLINE TEST

2

2

Πώς αναφέρομαι στον τόπο

Στα **Νέα Ελληνικά,** υπάρχουν διάφοροι τρόποι να δηλώσουμε τον **τόπο.** Πιο συγκεκριμένα, μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε ως **επιρρηματικούς προσδιορισμούς του τόπου:**

- **τοπικά επιρρήματα** π.χ. εκεί, πάνω, δεξιά, μέσα, μακριά, ψηλά, γύρω κ.α.
  π.χ. Ο χαρταετός μου έχει πάει πολύ ψηλά.

- **προθετικά σύνολα** (λέξεις με προθέσεις).
  π.χ. Αύριο θα πάμε προς την παραλία.

ΘΥΜΑΜΑΙ!

Προθέσεις είναι τα άκλιτα μέρη του λόγου που μπαίνουν μπροστά από άλλες λέξεις και μαζί δηλώνουν τον τρόπο, τον τόπο, τον χρόνο, την αιτία, το ποσό κ.α. Μερικές προθέσεις είναι: με, σε, προς, από, παρά, αντί, χωρίς, ίσαμε.

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Το επίθετο

Τα **επίθετα** συνοδεύουν **ουσιαστικά** και μας δίνουν επιπλέον **πληροφορίες** για αυτά. Δηλαδή, τα **περιγράφουν**.

Τα επίθετα **συμφωνούν** με τα ουσιαστικά που συνοδεύουν σε **γένος** (αρσενικό, θηλυκό, ουδέτερο), **πτώση** (ονομαστική, γενική, αιτιατική, κλητική) και **αριθμό** (ενικός, πληθυντικός).

Τα επίθετα προσδιορίζουν:

- χρώμα. π.χ. Το λεμόνι είναι κίτρινο.
- μέγεθος. π.χ. Το δωμάτιό μου είναι μεγάλο.
- βάρος. π.χ. Η τσάντα του σχολείου είναι βαριά.
- σχήμα. π.χ. Το ρολόι είναι κυκλικό.
- υλικό. π.χ. Το θρανίο είναι ξύλινο.
- αίσθηση. π.χ. Το πάπλωμα είναι μαλακό.
- ιδιότητα. π.χ. Η Νίκη είναι ευγενική.
- αξία. π.χ. Αυτό το αυτοκίνητο είναι ακριβό.
- κατάσταση. π.χ. Το λιοντάρι είναι άγριο.

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

- Τα επίθετα **συμφωνούν** με τα ουσιαστικά που συνοδεύουν σε **γένος** (αρσενικό, θηλυκό, ουδέτερο), **πτώση** (ονομαστική, γενική, αιτιατική, κλητική) και **αριθμό** (ενικός, πληθυντικός).

  π.χ. ο πέτρινος τοίχος. // π.χ. η γυαλιστερή ασπίδα. // π.χ. το στρογγυλό τραπέζι.

- Με τα επίθετα ο **λόγος** μας γίνεται πιο **πλούσιος** και η **περιγραφή** πιο **ζωντανή**, **σαφής, ακριβής** και **παραστατική.**

Το επίθετο: Τα αριθμητικά επίθετα

Τα **επίθετα** συνοδεύουν **ουσιαστικά** και μας δίνουν επιπλέον **πληροφορίες** για αυτά. Δηλαδή, τα **περιγράφουν**.

Τα επίθετα **συμφωνούν** με τα ουσιαστικά που συνοδεύουν σε **γένος** (αρσενικό, θηλυκό, ουδέτερο), **πτώση** (ονομαστική, γενική, αιτιατική, κλητική) και **αριθμό** (ενικός, πληθυντικός).

Τα αριθμητικά επίθετα

Τα **αριθμητικά επίθετα** είναι εκείνα που φανερώνουν τον **αριθμό** των λέξεων που προσδιορίζουν. Ανάλογα με τη σημασία τους, τα αριθμητικά επίθετα διακρίνονται σε:

- **Απόλυτα αριθμητικά,** που δηλώνουν έναν συγκεκριμένο πλήθος.
  π.χ. Η Νίκη έχει τρία σκυλάκια.

- **Τακτικά αριθμητικά,** που δηλώνουν τη σειρά (τάξη).
  π.χ. Ο Δημήτρης βγήκε πρώτος στον διαγωνισμό τρεξίματος.

- **Πολλαπλασιαστικά αριθμητικά,** που δηλώνουν από πόσα μέρη αποτελείται κάτι.
  π.χ. Η αδερφή μου κοιμάται σε διπλό κρεβάτι.

- **Αναλογικά αριθμητικά,** που δηλώνουν πόσες φορές κάτι είναι μεγαλύτερο από κάτι άλλο.
  π.χ. Το σπίτι στο χωριό έχει τριπλάσια αυλή από το σπίτι στην πόλη.

- **Περιληπτικά αριθμητικά**, που δηλώνουν από πόσες μονάδες αποτελείται ένα σύνολο.
  π.χ. Πήρε μια εξάδα ποτήρια.

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

ΘΥΜΑΜΑΙ!

- Το θηλυκό αόριστο άρθρο (μια) **δεν** τονίζεται. Έτσι, ξεχωρίζει από το αριθμητικό επίθετο «μία».

  π.χ. **Μια** κοπέλα μπήκε στο μαγαζί και αγόρασε **μία** σοκολάτα.

- Οι αριθμοί μέχρι το δεκαεννιά (19) γράφονται με μια λέξη.

  π.χ. δεκατρία // είκοσι τρία.

- Οι αριθμοί που έχουν μέσα τους το «εννιά» (9) γράφονται με -νν-, ενώ οι υπόλοιπες με -ν-.

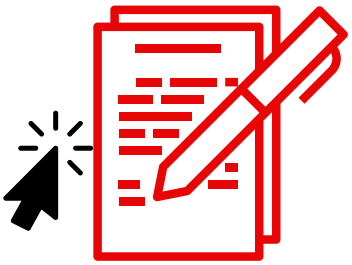
  π.χ. εννιακόσια // ενενήντα.

- Από τα απόλυτα αριθμητικά κλίνονται μόνο τα:

  ένας, μία- μια, ένα.

  τρεις, τρεις, τρία.

  τέσσερις, τέσσερις, τέσσερα.

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η δομή της πρότασης: Η ελλειπτική πρόταση

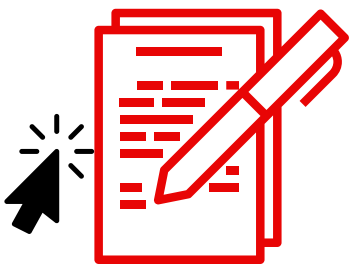
ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Πρόταση ονομάζουμε ένα **σύνολο λέξεων** που έχει ένα ολοκληρωμένο νόημα. Μερικές φορές, μια πρόταση αποτελείται μόνο από το ρήμα ή το υποκείμενο ή το αντικείμενο ή το κατηγορούμενο. Δηλαδή, υπάρχουν **όροι που παραλείπονται.** Οι προτάσεις, στις οποίες κάποιοι όροι εννοούνται, ονομάζονται **ελλειπτικές προτάσεις.**

π.χ. Βρέχει.

π.χ. Χρόνια πολλά!

π.χ. Καλή χρονιά!

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Τα αρκτικόλεξα

Όταν γράφουμε ένα σύνολο λέξεων χρησιμοποιώντας μόνο το **πρώτο** ή τα πρώτα γράμματα από τις λέξεις, τότε φτιάχνουμε **αρκτικόλεξα**.

Τα αρκτικόλεξα μάς βοηθούν να κρατάμε τον λόγο μας **σύντομο**.

Ως αρκτικόλεξα, συνήθως, εμφανίζονται οι **επωνυμίες** από επιχειρήσεις, οργανισμούς, ιδρύματα ή υπηρεσίες.

π.χ. ΕΛ.ΤΑ. → Ελληνικά Ταχυδρομεία.
Δ.Ε.Η. → Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού.
δηλ. → δηλαδή.
κτλ. → και τα λοιπά.
π.χ. → παραδείγματος χάρη.
π.Χ. → προ Χριστού.
π.μ. → προ μεσημβρίας.
μ.μ. → μετά μεσημβρίαν.
τ.μ. → τετραγωνικό μέτρο.
μ. → μέτρο.
τηλ. → τηλέφωνο.

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

ΠΡΟΣΟΧΗ!

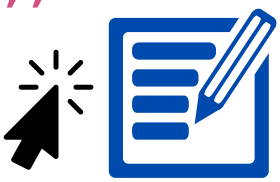
Δεν ξεχνάμε να βάζουμε **τελεία (.)** ανάμεσα στα γράμματα.

Τα ουσιαστικά: Θηλυκά ουσιαστικά σε -η

Παράδειγμα Κλίσης

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Ενικός Αριθμός

Ονομαστική	η πηγή	η πόλη
Γενική	της πηγής	της πόλης
Αιτιατική	την πηγή	την πόλη
Κλητική	- πηγή	- πόλη

Πληθυντικός Αριθμός

Ονομαστική	οι πηγές	οι πόλεις
Γενική	των πηγών	των πόλεων
Αιτιατική	τις πηγές	τις πόλεις
Κλητική	- πηγές	- πόλεις

Τα ουσιαστικά: Θηλυκά ουσιαστικά σε -ος

Παράδειγμα κλίσης:

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Ενικός Αριθμός

Ονομαστική	η νήσος	η παράγραφος
Γενική	της νήσου	της παραγράφου
Αιτιατική	τη νήσο	την παράγραφο
Κλητική	- νήσε	- παράγραφε

Πληθυντικός Αριθμός

Ονομαστική	οι νήσοι	οι παράγραφοι
Γενική	των νήσων	των παραγράφων
Αιτιατική	τις νήσους	τις παραγράφους
Κλητική	- νήσοι	- παράγραφοι

ONLINE TEST

4

4

Οι εγκλίσεις του ρήματος: Οριστική, Υποτακτική & Προστακτική

Οι **εγκλίσεις** του ρήματος είναι οι **διαφορετικοί τρόποι** που εμφανίζεται ένα ρήμα με βάση το νόημα ή την περίσταση που το χρησιμοποιούμε.

Οριστική έγκλιση

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

- Η **οριστική** έγκλιση δηλώνει κάτι το **βέβαιο** ή κάτι το **πραγματικό.**
- Την οριστική έγκλιση σχηματίζουν όλοι οι χρόνοι.
  π.χ. Αύριο θα βρέχει από το πρωί.
  π.χ. Η Μαρία έχει ξανθά μαλλιά.
- Η **οριστική** δέχεται άρνηση **«δεν»**.
  π.χ. Εχθές δεν είχε καθόλου κρύο.
- Τα ρήματα διατηρούν την ίδια ορθογραφία σε όλους τους χρόνους.
  π.χ. ζωγραφίζω → ζωγράφισα, είχα ζωγραφίσει.
  π.χ. δακρύζω → δάκρυσα, θα δακρύσω.
  π.χ. αθροίζω → άθροισα, είχα αθροίσει.
  π.χ. ελαττώνω → ελάττωσα, θα ελαττώσω.

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Υποτατική έγκλιση

- Η **υποτακτική** έγκλιση χρησιμοποιείται για να εκφράσου **επιθυμία, ευχή, προσδοκία, απαγόρευση ή προτροπή, το πιθανό ή το δυνατό.**

- Χαρακτηριστικές λέξεις που συναντάμε στην υποτακτική είναι το **«να»**, το **«αν»** και το **«ας»**.

- Την υποτακτική έγκλιση σχηματίζουν ο **ενεστώτας** (εξακολουθητική υποτακτική), ο **παρατατικός**, ο **αόριστος** (συνοπτική υποτακτική), ο **παρακείμενος** (συντελεσμένη υποτακτική) και ο **υπερσυντέλικος.**

- Την υποτακτική έγκλιση δεν σχηματίζουν οι μέλλοντες.

π.χ. Μακάρι να πάμε εκδρομή αύριο. (ευχή)
π.χ. Ας γίνω καλά και θα επιστρέψω στο σχολείο. (επιθυμία)
π.χ. Να μην ακούσω φασαρία, όσο θα είμαι έξω. (προσταγή)
π.χ. Αν είχα γράψει καλύτερα στο τεστ, θα περνούσα το μάθημα. (πιθανό/δυνατό)

- Η **υποτακτική** δέχεται άρνηση **«μην»**.

π.χ. Ελπίζω να μην βρέχει αύριο.

Η προστακτική

- Η **προστακτική** είναι η **έγκλιση** που φανερώνει **προσταγή, παράκληση ή ευχή**.

- Οι μόνοι **χρόνοι** που έχουν προστακτική είναι ο **ενεστώτας** και ο **αόριστος.** Η **προστακτική ενεστώτα** χρησιμοποιείται, όταν θέλουμε να έχει **διάρκεια** η πράξη (εξακολουθητική/ επαναλαμβανόμενη) και η **προστακτική αορίστου**, όταν μια πράξη διαρκεί **για λίγο** (συνοπτική/ στιγμιαία).

π.χ. Μάζευε το δωμάτιό σου! (συνέχεια - **ενεστώτας**)
π.χ. Μάζεψε το δωμάτιό σου! (αυτή τη στιγμή - **αόριστος**)

- Η **προστακτική** δέχεται άρνηση **«μην»**.

π.χ. Μην περνάτε τον δρόμο, χωρίς να ελέγξετε και από τις δύο πλευρές.

- Τα **πρόσωπα** που σχηματίζουν τους τύπους της προστακτικής είναι:

→ το **β΄ ενικό** πρόσωπο (εσύ)

π.χ. Πρόσεχε στον δρόμο!

→ το **β΄ πληθυντικό** πρόσωπο (εσείς).

π.χ. Προσέχετε στον δρόμο!

ΘΥΜΑΜΑΙ!

Στην προστακτική μερικά ρήματα γράφονται διαφορετικά.

Προσέχω το β΄ πληθυντικό πρόσωπο:

- –είτε.
  π.χ. ανεβαίνω → ανεβείτε.
- –ήστε.
  π.χ. αγαπώ → αγαπήστε.
- –ίστε.
  π.χ. καθαρίζω → καθαρίστε.

Η **προστακτική** δεν παίρνει **ποτέ αύξηση.**

π.χ. παρήγγειλα → παράγγειλε & παραγγείλτε.

Οριστική Ενεστώτα	Οριστική Αορίστου	Συνοπτική Προστακτική
επιλέγω	επ**έ**λεξα	επίλεξε & επιλέξτε
απαγγέλω	απ**ή**γγειλα	απάγγειλε & απαγγείλτε
καταγράφω	κατ**έ**γραψα	κατάγραψε & καταγράψτε

Πώς δίνω οδηγίες:

Όλες οι εγκλίσεις μπορούν να χρησιμοποιηθούν, όταν θέλουμε να δώσουμε **οδηγίες** σε κάποιον. Έτσι, χρησιμοποιούμε διαφορετικούς τύπους ρήματος στις **συνταγές,** στις **οδηγίες στον δρόμο** ή στους **οδηγούς χρήσης.**

π.χ. Κοιτάζουμε και από τις δύο πλευρές ενός δρόμου και, μετά, περνάμε απέναντι. (οριστική)

π.χ. Να κοιτάζετε και από τις δύο πλευρές ενός δρόμου και, μετά, να περνάτε απέναντι. (υποτακτική)

π.χ. Κοιτάζετε και από τις δύο πλευρές ενός δρόμου και, μετά, περνάτε απέναντι. (προστακτική)

Οι εγκλίσεις του ρήματος: Ενεστώτας ενεργητικής φωνής

Παράδειγμα κλίσης:

Ενεργητική Φωνή

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Ενικός Αριθμός

	Οριστική	Υποτακτική	Προστακτική
εγώ	γράφω	να γράφω	-
εσύ	γράφεις	να γράφεις	γράφε
αυτός/ αυτή/ αυτό	γράφει	να γράφει	-

Πληθυντικός Αριθμός

	Οριστική	Υποτακτική	Προστακτική
εμείς	γράφουμε	να γράφουμε	-
εσείς	γράφετε	να γράφετε	γράφετε
αυτοί/ αυτές/ αυτά	γράφουν	να γράφουν	-

Οι εγκλίσεις του ρήματος: Αόριστος ενεργητικής φωνής

Παράδειγμα κλίσης:

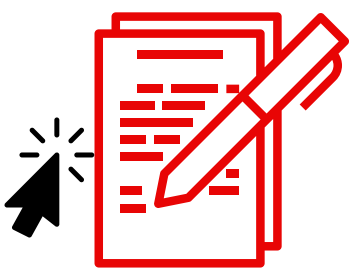
Ενεργητική Φωνή

Ενικός Αριθμός

	Οριστική	Υποτακτική	Προστακτική
εγώ	έγραψα	να γράψω	-
εσύ	έγραψες	να γράψεις	γράψε
αυτός/ αυτή/ αυτό	έγραψε	να γράψει	-

Πληθυντικός Αριθμός

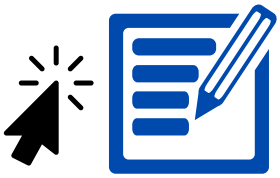
	Οριστική	Υποτακτική	Προστακτική
εμείς	γράψαμε	να γράψουμε	-
εσείς	γράψατε	να γράψετε	γράψτε
αυτοί/ αυτές/ αυτά	έγραψαν	να γράψουν	-

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

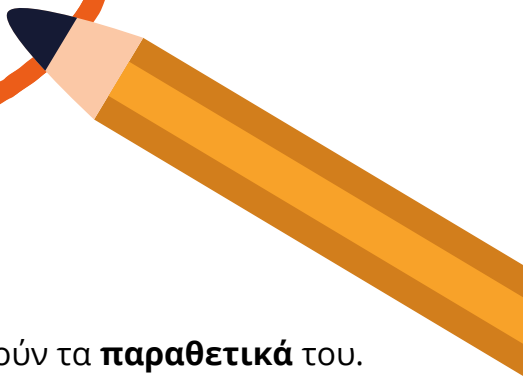
Οι βαθμοί των επιθέτων

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Τα **επίθετα** έχουν **τρεις βαθμούς:**

1. **Θετικός** Βαθμός.
2. **Συγκριτικός** Βαθμός.
3. **Υπερθετικός** Βαθμός

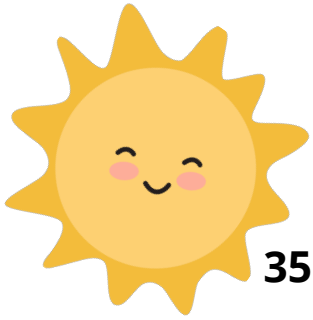

➜ Ο **συγκριτικός** και ο **υπερθετικός** των επιθέτους αποτελούν τα **παραθετικά** του.

Ο θετικός βαθμός

Τα επίθετα στον **θετικό βαθμό** φανερώνουν την **ιδιότητα** ενός ατόμου, αντικειμένου ή κατάστασης χωρίς να συγκρίνονται με κάτι άλλο.

π.χ. Ο Ξενοφών είναι ψηλός.
π.χ. Το αυτοκίνητο είναι ακριβό.
π.χ. Ο καιρός είναι καλός.

Ο συγκριτικός βαθμός

Χρησιμοποιούμε τα επίθετα στον **συγκριτικό βαθμό**, όταν θέλουμε να **συγκρίνουμε** κάτι ή κάποιον με έναν άλλον.

Ο συγκριτικός βαθμός σχηματίζεται με δύο τρόπους:

1. Από το επίθετο αφαιρούμε την κατάληξη που έχει στον θετικό βαθμό και, στη θέση της, βάζουμε τις καταλήξεις:

- **-ότερος, -ότερη, -ότερο.**

π.χ. όμορφος → ομορφότερος, ομορφότερη, ομορφότερο.
Η Μύλος είναι ομορφότερο νησί από την Κω.

- **-ύτερος, -ύτερη, - ύτερο.**

π.χ. βαθύς → βαθύτερος, βαθύτερη, βαθύτερο.
Η θάλασσα είναι βαθύτερη σε αυτό το σημείο από εκείνο.

- **-έστερος, -εστερη, -εστερο.**

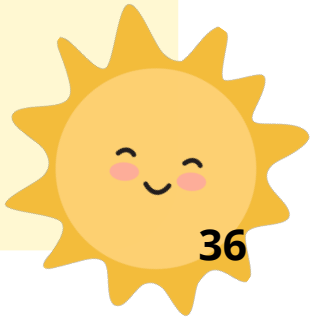
π.χ. δημοφιλής → δημοφιλέστερος, δημοφιλέστερη, δημοφιλέστερο.
Στην Ελλάδα, το σουβλάκι είναι δημοφιλέστερο από την πίτσα.

2. Κρατάμε το επίθετο στον θετικό βαθμό και πριν από αυτό βάζουμε το επίρρημα «**πιο**».

π.χ. όμορφος → πιο όμορφος.
Η Μύλος είναι πιο όμορφο νησί από την Κω.

π.χ. βαθύς → πιο βαθύς.
Η θάλασσα πιο βαθιά σε αυτό το σημείο από εκείνο.

π.χ. δημοφιλής → πιο δημοφιλής.
Στην Ελλάδα, το σουβλάκι είναι πιο δημοφιλές από την πίτσα.

Ο υπερθετικός βαθμός

Τα επίθετα στον **υπερθετικό βαθμό** φανερώνουν ότι η **ιδιότητα** ενός ατόμου, αντικειμένου ή κατάστασης υπάρχει στον μεγαλύτερο βαθμό σε κάποιον συγκριτικά με όλους τους υπόλοιπους.

π.χ. Ο Ξενοφών είναι ο πιο ψηλός στην τάξη.
π.χ. Το αυτοκίνητο είναι το πιο ακριβό που έχω δει.
π.χ. Ο καιρός είναι ο καλύτερος από όλη την εβδομάδα.

Ο υπερθετικός βαθμός σχηματίζεται με δύο τρόπους:

1. ο **απόλυτος** υπερθετικός βαθμός.

✓ Από το επίθετο αφαιρούμε την κατάληξη που έχει στον θετικό βαθμό και, στη θέση της, βάζουμε τις καταλήξεις:

- **-ότατος, -ότατη, -ότατο.**

π.χ. καθαρός → καθαρότατος, καθαρότατη, καθαρότατο.
Η παραλία είναι καθαρότατη.

- **-ύτατος, -ύτατη, - ύτατο.**

π.χ. βαρύς → βαρύτατος, βαρύτατη, βαρύτατο.
Η σχολική τσάντα μου είναι βαρύτατη.

- **-έστατος, -εστατη, -εστατο.**

π.χ. δημοφιλής → δημοφιλέστατος, δημοφιλέστατη, δημοφιλέστατο.
Στην Ελλάδα, το σουβλάκι είναι δημοφιλέστατο.

✓ Κρατάμε το επίθετο στον θετικό βαθμό και πριν από αυτό βάζουμε το επίρρημα «πολύ».

π.χ. καθαρός → πολύ καθαρός.
Η παραλία είναι πολύ καθαρή.

π.χ. βαρύς → πολύ βαρύς.
Η σχολική τσάντα μου είναι πολύ βαριά.

π.χ. δημοφιλής → πολύ δημοφιλής.
Στην Ελλάδα, το σουβλάκι είναι πολύ δημοφιλές.

2. ο **σχετικός** υπερθετικός βαθμός.

✓ Κρατάμε το επίθετο στον θετικό βαθμό και πριν από αυτό βάζουμε το οριστικό άρθρο (ο, η,το) και το επίρρημα «**πιο**».

π.χ. καθαρός → ο πιο καθαρός.
Η παραλία αυτή είναι η πιο καθαρή που έχω δει.
π.χ. βαρύς → ο πιο βαρύς.
Η σχολική τσάντα μου είναι η πιο βαριά που έχω.
π.χ. δημοφιλής → πιο δημοφιλής.
Στην Ελλάδα, το σουβλάκι είναι το πιο δημοφιλές.

✓ Τρέπουμε το επίθετο στον συγκριτικό βαθμό και πριν από αυτό βάζουμε το οριστικό άρθρο (ο, η, το).

π.χ. καθαρός → ο καθαρότερος.
Η παραλία αυτή είναι η καθαρότερη που έχω δει.

π.χ. βαρύς → ο πιο βαρύς.
Η σχολική τσάντα μου είναι η βαρύτερη που έχω.

π.χ. δημοφιλής → πιο δημοφιλής.
Στην Ελλάδα, το σουβλάκι είναι το δημοφιλέστερο γρήγορο φαγητό.

Ανώμαλα παραθετικά επιθέτων

Μερικά επίθετα δεν ακολουθούν τους παραπάνω κανόνες, αλλά σχηματίζουν τα παραθετικά τους με διαφορετικό τρόπο.

Θετικός βαθμός	Συγκριτικός βαθμός	Σχετικός Υπερθετικός βαθμός	Απόλυτος Υπερθετικός βαθμός
καλός	καλύτερος	ο καλύτερος	άριστος
μικρός	μικρότερος	ο μικρότερος	ελάχιστος
πολύς	περισσότερος	ο περισσότερος	-
κακός	χειρότερος	ο χειρότερος	-

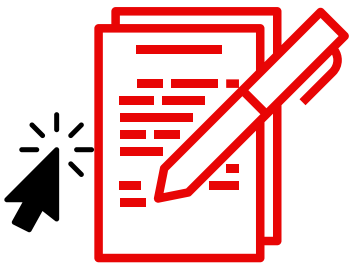
λίγος	λιγότερος	ο λιγότερος	ελάχιστος
μεγάλος	μεγαλύτερος	ο μεγαλύτερος	μέγιστος

ΠΡΟΣΟΧΗ!

Δεν έχουν **συγκριτικό** και **υπερθετικό** βαθμό τα **επίθετα** που σημαίνουν:

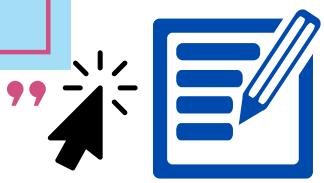
- **ύλη:** γυάλινος, πλαστικός, χρυσός κ.α.
- **καταγωγή ή συγγένεια:** αθηναϊκός, μακεδονικός, μητρικός κ.α.
- **τόπο ή χρόνο:** θαλάσσιος, παραλιακός, αυριανός κ.α.
- **κατάσταση που δεν αλλάζει:** ολόκληρος, θνητός, πρωτότοκος κ.α.

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Τα παραθετικά των επιρρημάτων

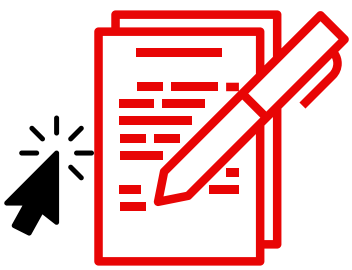
ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

- Τα παραθετικά των επιρρημάτων ακολουθούν, κατά κανόνα, τον σχηματισμό των παραθετικών των επιθέτων.
- Στον θετικό βαθμό, χρησιμοποιούν το θέμα του επιθέτου από το οποίο προέρχονται και τις καταλήξεις -α ή -ως.

π.χ. όμορφος → όμορφα. // π.χ. αληθής → αληθώς.

- Στον συγκριτικό και υπερθετικό βαθμό χρησιμοποιούν την αιτιατική πληθυντικού του ουδετέρου γένους του επιθέτου από το οποίο προέρχονται, στον αντίστοιχο βαθμό.

π.χ. όμορφα → ομορφότερα/ πιο όμορφα → ομορφότατα/ πολύ όμορφα.

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Οι δευτερεύουσες προτάσεις: Οι αποτελεσματικές/ συμπερασματικές προτάσεις

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Δευτερεύουσες προτάσεις είναι εκείνες οι φράσεις που μας βοηθούν να κατανοήσουμε καλύτερα το περιεχόμενο μιας κύριας, αλλά δεν έχουν **κανένα νόημα** χωρίς αυτή.

π.χ. Η Μαρία επισκέφτηκε τον γιατρό, <u>γιατί δεν ένιωθε καλά.</u>

π.χ. Ο Γιάννης έφτασε στο σχολείο, αφού είχε ξεκινήσει το μάθημα.

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Οι αποτελεσματικές / συμπερασματικές προτάσεις

- Οι **δευτερεύουσες προτάσεις** που φανερώνουν το **αποτέλεσμα** μιας ενέργειας ονομάζονται α**ποτελεσματικές/συμπερασματικές.**

π.χ. Η δασκάλα καθάρισε τον πίνακα, ώστε να γράψει την άσκηση.

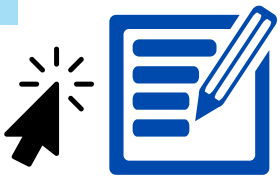
- Οι **δευτερεύουσες αποτελεσματικές/συμπερασματικές προτάσεις και οι κύριες προτάσεις συνδέονται μεταξύ τους με συμπερασματικούς συνδέσμους**.

Οι συμπερασματικοί σύνδεσμοι

- Οι συμπερασματικοί σύνδεσμοι ανήκουν στους **υποτακτικούς συνδέσμους.**
- Οι **συμπερασματικοί σύνδεσμοι** είναι οι εξής: ώστε, λοιπόν, οπότε, άρα, επομένως.

Συμφράσεις & Εκφράσεις

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

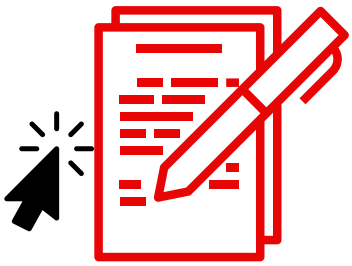
Συμφράσεις είναι οι φράσεις που αποτελούνται από **δύο λέξεις,** τις οποίες συνηθίζεται να τις συναντάμε **μαζί.**

π.χ. σοκολάτα υγείας. // π.χ. παιδική χαρά.

ΘΥΜΑΜΑΙ! Οι λέξεις αυτές δεν χάνουν τη σημασία που έχει η καθεμιά χωριστά.

Έκφραση είναι ένα **σύνολο λέξεων** που έχουν νόημα μόνο όταν βρίσκονται μαζί. Το νόημα αυτό μπορεί να είναι είτε κυριολεκτικό είτε μεταφορικό.

π.χ. Σκάει ο τζίτσικας. // π.χ. Χτύπα ξύλο. // π.χ. Τα φόρτωσε στον κόκορα.

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Οι αντίθετες λέξεις

Αντίθετες λέξεις λέμε όσες έχουν **αντίθετη έννοια** μεταξύ τους. Δηλαδή, η μία σημαίνει το εντελώς **αντίθετο** από την άλλη. Διαφορετικά, οι λέξεις αυτές λέγονται και αντώνυμες ή αντώνυμα.

π.χ. νύχτα – μέρα.

π.χ. πάνω – κάτω.

π.χ. ακριβό – φθηνό.

π.χ. φωτεινός – σκοτεινός.

π.χ. κακός – άκακος.

π.χ. διπλώνω – ξεδιπλώνω.

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Οι δευτερεύουσες προτάσεις: Οι υποθετικές προτάσεις

Δευτερεύουσες προτάσεις είναι εκείνες οι φράσεις που μας βοηθούν να κατανοήσουμε καλύτερα το περιεχόμενο μιας κύριας, αλλά δεν έχουν **κανένα νόημα** χωρίς αυτή.

π.χ. Η Μαρία επισκέφτηκε τον γιατρό, γιατί δεν ένιωθε καλά.

π.χ. Ο Γιάννης έφτασε στο σχολείο, αφού είχε ξεκινήσει το μάθημα.

Οι υποθετικές προτάσεις

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

- Οι **δευτερεύουσες προτάσεις** που φανερώνουν την **προϋπόθεση** που υπάρχει για να συμβεί κάτι, ονομάζονται **υποθετικές**.

  π.χ. Θα πηγαίναμε εκδρομή σήμερα, αν δεν έβρεχε.
  π.χ. Αν διάβαζα περισσότερο, θα έγραφα καλύτερα στο τεστ.

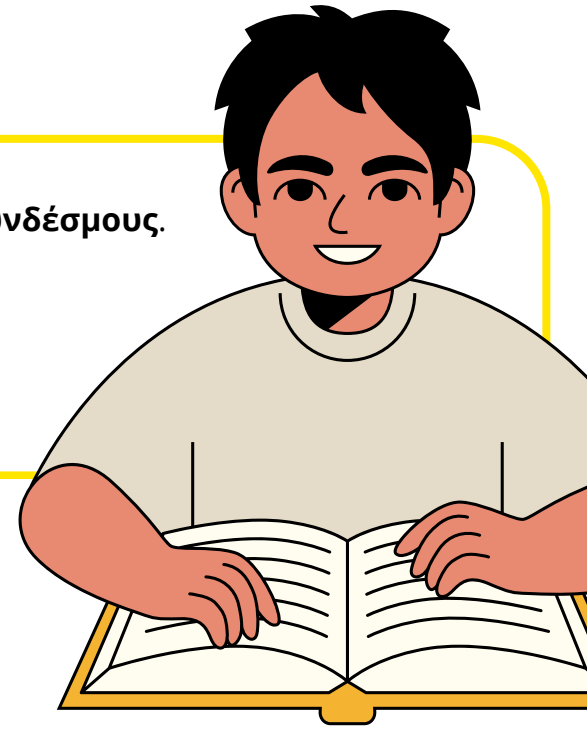
- Οι **υποθετικές** προτάσεις ανήκουν στις επιρρηματικές **δευτερεύουσες** προτάσεις.

- Μια **υποθετική πρόταση** (υπόθεση) και μια **κύρια** (απόδοση) αποτελούν έναν **υποθετικό λόγο**.

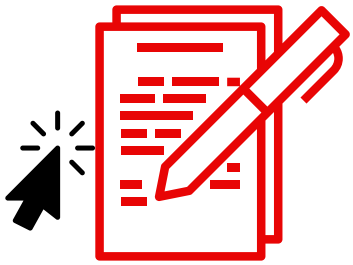
  π.χ. Αν αύριο βρέξει, (υπόθεση)
  δεν θα πάμε εκδρομή. (απόδοση)

- Οι **δευτερεύουσες υποθετικές** προτάσεις και οι **κύριες** προτάσεις συνδέονται μεταξύ τους με **υποθετικούς συνδέσμους**.

Οι υποθετικοί σύνδεσμοι

- Οι υποθετικοί σύνδεσμοι ανήκουν στους **υποτακτικούς συνδέσμους**.
- Οι **υποθετικοί σύνδεσμοι** είναι οι εξής: εάν, αν, άμα.

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ο τονισμός: τα διαλυτικά

- Τα **διαλυτικά** είναι ένα σημάδι (¨)που βάζουμε πάνω από το -ι- ή το -υ- για να **ξεχωρίζουμε** (διαλύουμε) από τα **δίψηφα φωνήεντα** (αι, ει ,οι, ου) ή τους **συνδυασμούς** αυ και ευ.

π.χ. παϊδάκια.// π.χ. θεϊκός. // π.χ. κοροϊδεύω.

- Εάν στα **δίψηφα φωνήεντα** (αι, ει ,οι, ου) ή στους **συνδυασμούς** αυ και ευ **τονίζεται το πρώτο γράμμα**, τότε **δεν χρησιμοποιούμε διαλυτικά.**

π.χ. κομπολόι. // π.χ. Μάιος. // π.χ. νεράιδα.

ΠΡΟΣΟΧΗ!

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Στα κεφαλαία γράμματα, βάζουμε πάντα διαλυτικά για να ξεχωρίσουμε τις φωνούλες.

π.χ. ΚΟΜΠΟΛΟΪ. //π.χ. ΜΑΪΟΣ.// π.χ. ΚΟΡΟΪΔΟ.

Πολλές φορές, χρειάζεται να χρησιμοποιήσουμε τα διαλυτικά μαζί με τον τόνο.

π.χ. σαΐνι. // π.χ. καΐκι. // π.χ. σαΐτα.

ONLINE TEST

6

6

Οι δευτερεύουσες προτάσεις: Οι αιτιολογικές προτάσεις

Δευτερεύουσες προτάσεις είναι εκείνες οι φράσεις που μας βοηθούν να κατανοήσουμε καλύτερα το περιεχόμενο μιας κύριας, αλλά δεν έχουν **κανένα νόημα** χωρίς αυτή.

π.χ. Η Μαρία επισκέφτηκε τον γιατρό, γιατί δεν ένιωθε καλά.

π.χ. Ο Γιάννης έφτασε στο σχολείο, αφού είχε ξεκινήσει το μάθημα.

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Οι αιτιολογικές προτάσεις

- Οι **δευτερεύουσες προτάσεις** που φανερώνουν **γιατί** έγινε κάτι – δηλαδή την **αιτία** – ονομάζονται **αιτιολογικές**.

π.χ. Η δασκάλα καθάρισε τον πίνακα, γιατί ήταν γεμάτος ζωγραφιές.

- Χρησιμοποιούνται στα **επιχειρήματα.**

π.χ. Δεν θέλω να πετάξω με αεροπλάνο, διότι φοβάμαι τα ύψη. Επομένως, θα πάρω το πλοίο.

- Οι **αιτιολογικές προτάσεις** ανήκουν στις **επιρρηματικές** προτάσεις.
- Οι **δευτερεύουσες αιτιολογικές** προτάσεις και οι **κύριες** προτάσεις συνδέονται μεταξύ τους με **αιτιολογικούς συνδέσμους.**

Οι αιτιολογικοί σύνδεσμοι

- Οι αιτιολογικοί σύνδεσμοι ανήκουν στους **υποτακτικούς συνδέσμους**.

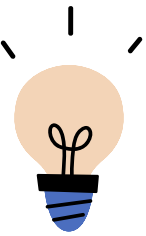
- Οι **αιτιολογικοί σύνδεσμοι** είναι οι εξής: γιατί, επειδή, διότι, καθώς, που, αφού, εφόσον.

Πώς αναφέρομαι στον τόπο

Στα **Νέα Ελληνικά,** υπάρχουν διάφοροι τρόποι να δηλώσουμε τον **τόπο.** Πιο συγκεκριμένα, μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε ως **επιρρηματικούς προσδιορισμούς του τόπου:**

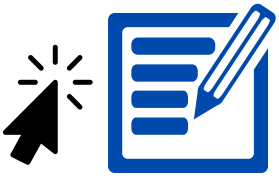
- **τοπικά επιρρήματα** π.χ. εκεί, πάνω, δεξιά, μέσα, μακριά, ψηλά, γύρω κ.α.
  π.χ. Ο χαρταετός μου έχει πάει πολύ ψηλά.
- **προθετικά σύνολα** (λέξεις με προθέσεις).
  π.χ. Αύριο θα πάμε προς την παραλία.

ΘΥΜΑΜΑΙ!

Προθέσεις είναι τα **άκλιτα** μέρη του λόγου που μπαίνουν μπροστά από άλλες λέξεις και μαζί δηλώνουν τον **τρόπο**, τον **τόπο**, τον **χρόνο**, την **αιτία**, το **ποσό** κ.α. Μερικές προθέσεις είναι: με, σε, προς, από, παρά, αντί, χωρίς, ίσαμε.

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Οι εγκλίσεις του ρήματος: Ενεστώτας παθητικής φωνής

Παράδειγμα κλίσης:

Παθητική Φωνή

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Ενικός Αριθμός

	Οριστική	Υποτακτική	Προστακτική
εγώ	γράφομαι	να γράφομαι	-
εσύ	γράφεσαι	να γράφεσαι	-
αυτός/ αυτή/ αυτό	γράφεται	να γράφεται	-

Πληθυντικός Αριθμός

	Οριστική	Υποτακτική	Προστακτική
εμείς	γραφόμαστε	να γραφόμαστε	-
εσείς	γράφεστε	να γράφεστε	-
αυτοί/ αυτές/ αυτά	γράφονται	να γράφονται	-

- **Πότε γράφω «-με» και «-μαι»:** Το **«-με»** χρησιμοποιείται στην **ενεργητική φωνή**, στο α' πληθυντικό πρόσωπο **(«εμείς»).** Το **«-μαι»** χρησιμοποιείται στην **παθητική φωνή**, στο α' ενικό πρόσωπο **(«εγώ»).**

  π.χ. Εμείς γράφουμε διαγώνισμα.
  π.χ. Εγώ γράφομαι στο σχολείο.

- **Πότε γράφω «-τε» και «-ται»:** Το **«-τε»** χρησιμοποιείται στην **ενεργητική φωνή**, στο β' πληθυντικό πρόσωπο **(«εσείς»)**. Το **«-ται»** χρησιμοποιείται στην **παθητική φωνή**, στο γ' ενικό πρόσωπο **(«αυτός»).**

  π.χ. Εσείς γράφετε μια έκθεση.
  π.χ. Η έκθεση γράφεται στο τετράδιο «Ελληνικών».

ΘΥΜΑΜΑΙ!

Στο **«εμείς»** και στο **«εσείς»** πάντα **έψιλον** (-ε) θα βρεις!

Πώς δίνω οδηγίες:

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Όλες οι εγκλίσεις μπορούν να χρησιμοποιηθούν, όταν θέλουμε να δώσουμε **οδηγίες** σε κάποιον. Έτσι, χρησιμοποιούμε διαφορετικούς τύπους ρήματος στις **συνταγές,** στις **οδηγίες στον δρόμο** ή στους **οδηγούς χρήσης.**

π.χ. Κοιτάζουμε και από τις δύο πλευρές ενός δρόμου και, μετά, περνάμε απέναντι. (οριστική)

π.χ. Να κοιτάζετε και από τις δύο πλευρές ενός δρόμου και, μετά, να περνάτε απέναντι. (υποτακτική)

π.χ. Κοιτάζετε και από τις δύο πλευρές ενός δρόμου και, μετά, περνάτε απέναντι. (προστακτική)

7

7

Τα επίθετα:
Κλίση των επιθέτων σε -ης, -ης, -ες

✓Τα **επίθετα** συνοδεύουν **ουσιαστικά** και μας δίνουν επιπλέον **πληροφορίες** για αυτά. Δηλαδή, τα **περιγράφουν**.

✓Τα επίθετα **προσδιορίζουν**: το χρώμα, το μέγεθος, το βάρος, το σχήμα, το υλικό, την αίσθηση, την ιδιότητα, την αξία ή την κατάσταση.

π.χ. γυάλινος. // π.χ. συμπαθητικός. // π.χ. φρόνιμος.

✓Τα επίθετα **συμφωνούν** με τα ουσιαστικά που συνοδεύουν σε **γένος** (αρσενικό, θηλυκό, ουδέτερο), **πτώση** (ονομαστική, γενική, αιτιατική, κλητική) και **αριθμό** (ενικός, πληθυντικός).

π.χ. ο πέτρινος τοίχος. // π.χ. η γυαλιστερή ασπίδα. // π.χ. το στρογγυλό τραπέζι.

Κλίση των επιθέτων σε -ης, -ης, -ες

Παράδειγμα κλίσης:

Ενικός Αριθμός

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ονομαστική	ο δημοφιλής	η δημοφιλής	το δημοφιλές
Γενική	του δημοφιλούς	της δημοφιλούς	του δημοφιλούς
Αιτιατική	τον δημοφιλή	τη δημοφιλή	το δημοφιλές
Κλητική	-	-	-

Πληθυντικός Αριθμός

	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ονομαστική	οι δημοφιλείς	οι δημοφιλείς	τα δημοφιλή
Γενική	των δημοφιλών	των δημοφιλών	των δημοφιλών
Αιτιατική	τους δημοφιλείς	τις δημοφιλείς	τα δημοφιλή
Κλητική	-	-	-

ΠΡΟΣΟΧΗ!

- Τα **αρσενικά** και τα **θηλυκά** επίθετα σε -ης κλίνονται με τον **ίδιο τρόπο**.

- Τα επίθετα σε -ης, -ης, -ες **δεν** σχηματίζουν την κλητική πτώση.

Η μετοχή:
Οι μετοχές παθητικής φωνής

Οι μετοχές παθητικής φωνής

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

- Οι **μετοχές (παθητικής φωνής)** είναι λέξεις που παράγονται από ρήματα και δηλώνουν ότι κάποιος έχει πάθει κάτι.
- Έχουν τις καταλήξεις **-μένος, -μένη, -μένο** ανάλογα με τον γένος που έχει το όνομα στο οποίο αναφέρονται.

π.χ. χτυπημένος. // π.χ. διαβασμένος.

- Προσδιορίζουν ένα ουσιαστικό, όπως τα επίθετα.

π.χ. Αύριο θα επισκεφθώ την αγαπημένη μου θεία.

- Κλίνονται όπως τα επίθετα σε -ος, -η, -ο.
-
- Μια μετοχή σχηματίζει επίρρημα, όταν μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως επίθετο.

π.χ. Περνούσαμε χαρούμενα τις καλοκαιρινές διακοπές μας.

ΘΥΜΑΜΑΙ! Όταν πριν από την κατάληξη **–ω** του ρήματος, υπάρχει το γράμμα **π, β, φ** ή **πτ,** τότε η μετοχή σχηματίζεται με **-μμ-**.

π.χ. ρά**βω** → ραμμένος, ραμμένη, ραμμένο.

π.χ. γρά**φω** → γραμμένος, γραμμένη, γραμμένο

ΠΡΟΣΟΧΗ!

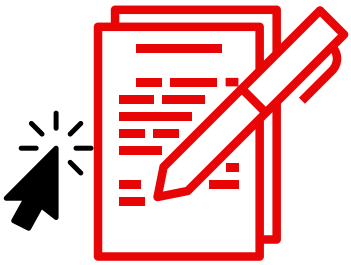
Οι **λέξεις** που προσδιορίζουν άλλα ουσιαστικά και έχουν κατάληξη **-μένος, -μενη, -μενο** είναι **μετοχές** και όχι επίθετα! Τα ξεχωρίζω γιατί προέρχονται από ρήματα.

π.χ. Το σπίτι μας είναι πλήρως εξοπλισμένο. (εξοπλίζω)

ΘΥΜΑΜΑΙ!

Όταν σε μία πρόταση υπάρχουν **ρήματα** (π.χ. είμαι, φαίνομαι, γίνομαι, εκλέγομαι κ.α.) που **συνδέουν ουσιαστικά** με επίθετα, το **επίθετο** λειτουργεί ως **κατηγορούμενο.**

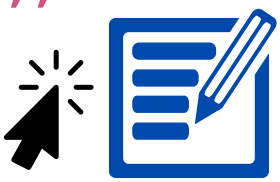

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Τα σχήματα λόγου: Η κυριολεξία – Η μεταφορά

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Κυριολεξία έχουμε όταν χρησιμοποιούμε τις **λέξεις** με την **πραγματική** τους (κυριολεκτική) **σημασία**.

π.χ. Έβαλα ένα κόκκινο φόρεμα.
π.χ. Η μαμά έβαλε την κατσαρόλα πάνω στην κουζίνα.

Μεταφορά έχουμε όταν χρησιμοποιούμε τις **λέξεις** με **σημασία διαφορετική από την πραγματική**. Δηλαδή, δανειζόμαστε την έννοια που έχουν για κάτι που δεν υπάρχει ή δεν μπορεί να συμβεί στην πραγματικότητα.

π.χ. Ο Γιάννης δεν το έβαλε κάτω μετά το ατύχημα στην μπάλα.
π.χ. Δεν το έβαζε ο νους μου ότι το χιόνι θα σκέπαζε τα πάντα στην πόλη.

Η δομή της πρότασης: Η απλή & η επαυξημένη πρόταση

Πρόταση ονομάζουμε ένα **σύνολο λέξεων** που έχει ένα **ολοκληρωμένο νόημα.** Οι προτάσεις διακρίνονται σε:

απλές προτάσεις.

ελλειπτικές προτάσεις.

επαυξημένες προτάσεις.

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Η απλή πρόταση

Μία **απλή πρόταση** αποτελείται από το ρήμα, το υποκείμενο και το αντικείμενο ή το κατηγορούμενο. Στα Νέα Ελληνικά τοποθετούμε τις λέξεις με την εξής σειρά:

Υποκείμενο:	Η Νίκη	Η Νίκη
Ρήμα:	παίζει	είναι
Αντικείμενο:	τένις.	
Κατηγορούμενο		τενίστρια.

Η επαυξημένη πρόταση

Οι **επαυξημένες** προτάσεις περιλαμβάνουν τους όρους που έχει μια απλή πρόταση και σε αυτούς προστίθενται άλλοι, οι οποίοι τους συμπληρώνουν και εμπλουτίζουν τον λόγο μας.

π.χ. Η Αλεξία έχει μια αδερφή. (απλή πρόταση) → Η Αλεξία έχει μια μεγαλύτερη αδερφή. (επαυξημένη πρόταση)

π.χ. Η Νίκη είναι καθηγήτρια. (απλή πρόταση) → Η Νίκη είναι καθηγήτρια Αγγλικών. (επαυξημένη πρόταση)

π.χ. Ο Γιάννης χτύπησε. (απλή πρόταση) → Εχθές το βράδυ ο Γιάννης χτύπησε.

Ρηματικά & ονοματικά σύνολα

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

- Τα **ρηματικά σύνολα** είναι φράσεις που περιέχουν έναν τουλάχιστον **ρηματικό τύπο**. (ρηματική φράση)

  π.χ. Ο ήλιος λάμπει.

- Τα **ονοματικά σύνολα** είναι φράσεις που δεν περιέχουν κάποιον ρηματικό τύπο, αλλά σχηματίζονται **μόνο από ονόματα**. (ονοματική φράση)

  π.χ. Η λάμψη του ήλιου.

9

9

Οι εγκλίσεις του ρήματος: Η προστακτική

- Η **προστακτική** είναι η **έγκλιση** που φανερώνει **προσταγή**, **παράκληση** ή **ευχή**.

- Οι μόνοι **χρόνοι** που έχουν προστακτική είναι ο **ενεστώτας** και ο **αόριστος**. Η **προστακτική ενεστώτα** χρησιμοποιείται, όταν θέλουμε να έχει **διάρκεια** η πράξη (εξακολουθητική/ επαναλαμβανόμενη) και η **προστακτική αορίστου**, όταν μια πράξη διαρκεί **για λίγο** (συνοπτική/ στιγμιαία).

π.χ. Μάζευε το δωμάτιό σου! (συνέχεια - **ενεστώτας**)
π.χ. Μάζεψε το δωμάτιό σου! (αυτή τη στιγμή - **αόριστος**)

- Η **προστακτική** δέχεται άρνηση «**μην**».

π.χ. Μην περνάτε τον δρόμο, χωρίς να ελέγξετε και από τις δύο πλευρές.

- Τα **πρόσωπα** που σχηματίζουν τους τύπους της προστακτικής είναι:

→ το **β΄ ενικό πρόσωπο** (εσύ)
π.χ. Πρόσεχε στον δρόμο!
→ το **β΄ πληθυντικό πρόσωπο** (εσείς).
π.χ. Προσέχετε στον δρόμο!

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

ΘΥΜΑΜΑΙ! Στην προστακτική μερικά ρήματα γράφονται διαφορετικά.

Προσέχω το β΄ πληθυντικό πρόσωπο:

- –είτε.

π.χ. ανεβαίνω → ανεβείτε.

- –ήστε.

π.χ. αγαπώ → αγαπήστε.

- –ίστε.

π.χ. καθαρίζω → καθαρίστε.

Παράδειγμα κλίσης:

Προστακτική

Ενεργητική φωνή

Εξακολουθητική	Συνοπτική
γράφε γράφετε	γράψε γράψτε

Παθητική Φωνή

Εξακολουθητική	Συνοπτική
	γράψου γραφθείτε/ γραφείτε

Οι δευτερεύουσες προτάσεις: Οι τελικές προτάσεις

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Δευτερεύουσες προτάσεις είναι εκείνες οι φράσεις που μας βοηθούν να κατανοήσουμε καλύτερα το περιεχόμενο μιας κύριας, αλλά δεν έχουν **κανένα νόημα** χωρίς αυτή.

π.χ. Η Μαρία επισκέφτηκε τον γιατρό, γιατί δεν ένιωθε καλά.

π.χ. Ο Γιάννης έφτασε στο σχολείο, αφού είχε ξεκινήσει το μάθημα.

Οι τελικές προτάσεις

- Οι **δευτερεύουσες προτάσεις** που φανερώνουν τον **σκοπό** που γίνεται κάτι ονομάζονται **τελικές.**

π.χ. Η δασκάλα καθάρισε τον πίνακα, <u>για να γράψει την άσκηση.</u>

- Οι **δευτερεύουσες τελικές** προτάσεις και οι **κύριες προτάσεις** συνδέονται μεταξύ τους με **τελικούς συνδέσμους.**

Οι τελικοί σύνδεσμοι

- Οι τελικοί σύνδεσμοι ανήκουν στους **υποτακτικούς συνδέσμους.**
- Οι **τελικοί σύνδεσμοι** είναι οι εξής: για να, να.

ΠΡΟΣΟΧΗ!

Ο σύνδεσμος **«να»** χρησιμοποιείται και στις βουλητικές προτάσεις. Ωστόσο, οι **βουλητικές προτάσεις** λειτουργούν ως **υποκείμενο ή αντικείμενο** ενός ρήματος, ενώ οι **τελικές** προτάσεις δηλώνουν τον **σκοπό.**

Στις **τελικές προτάσεις,** το **«να»** μπορεί να αντικατασταθεί με τον σύνδεσμο **«για να».**

π.χ. Πήγαμε στον κινηματογράφο **να** δούμε τη νέα ταινία. (τελική: για ποιον σκοπό πήγαμε στον κινηματογράφο;)

π.χ. Οι γονείς μου θέλουν **να** δουν τη νέα ταινία στον κινηματογράφο. (βουλητική: τι θέλουν οι γονείς μου;)

Οι δευτερεύουσες προτάσεις: Οι βουλητικές προτάσεις

Δευτερεύουσες προτάσεις είναι εκείνες οι φράσεις που μας βοηθούν να κατανοήσουμε καλύτερα το περιεχόμενο μιας κύριας, αλλά δεν έχουν **κανένα νόημα** χωρίς αυτή.

π.χ. Η Μαρία επισκέφτηκε τον γιατρό, γιατί δεν ένιωθε καλά.

π.χ. Ο Γιάννης έφτασε στο σχολείο, αφού είχε ξεκινήσει το μάθημα.

Οι βουλητικές προτάσεις

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Οι **δευτερεύουσες προτάσεις** που εκφράζουν **επιθυμία, σχεδιασμό ή ευχή** ονομάζονται **βουλητικές**.

π.χ. Ο Δημήτρης θέλεις να ταξιδέψει σε όλον τον κόσμο.

- Οι **δευτερεύουσες βουλητικές** προτάσεις ανήκουν στις **ονοματικές** δευτερεύουσες προτάσεις.
- Οι **δευτερεύουσες βουλητικές** και οι **κύριες** προτάσεις συνδέονται μεταξύ τους με τη λέξη **«να».**
- Λειτουργούν ως **αντικείμενα** σε **προσωπικά ρήματα** (π.χ. θέλω, επιθυμώ, εύχομαι κ.α.) και ως **υποκείμενα** σε **απρόσωπα ρήματα και εκφράσεις** (π.χ. χρειάζεται, πρέπει, είναι ανάγκη κ.α.).

ΠΡΟΣΟΧΗ!

Ο σύνδεσμος **«να»** χρησιμοποιείται και στις τελικές προτάσεις. Ωστόσο, **οι βουλητικές προτάσεις** λειτουργούν ως **υποκείμενο ή αντικείμενο** ενός ρήματος, ενώ οι **τελικές** προτάσεις δηλώνουν τον **σκοπό**. Στις **τελικές προτάσεις**, το **«να»** μπορεί να αντικατασταθεί με τον σύνδεσμο **«για να».**

π.χ. Πήγαμε στον κινηματογράφο **να** δούμε τη νέα ταινία. (τελική: για ποιον σκοπό πήγαμε στον κινηματογράφο;)
π.χ. Οι γονείς μου θέλουν **να** δουν τη νέα ταινία στον κινηματογράφο. (βουλητική: τι θέλουν οι γονείς μου;)

ONLINE TEST

10

10

Η δομή της πρότασης: Το υποκείμενο

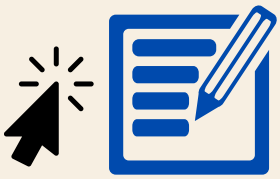
Το υποκείμενο:

- Απαντά πάντα στην ερώτηση «**Ποιος;**». Είναι το **πρόσωπο**, το **ζώο** ή το **πράγμα** που:

→ **κάνει** κάτι.
π.χ. Η γάτα **ταΐζει** τα μωρά της. (ποιος;) Η γάτα.

→ **παθαίνει** κάτι.
π.χ. Ο Ξενοφών **χτύπησε** παίζοντας μπάλα. (ποιος;) Ο Ξενοφών.

→ **βρίσκεται σε μία κατάσταση**.
π.χ. Το δαχτυλίδι **βρέθηκε**. (ποιος;) Το δαχτυλίδι.

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

- Το υποκείμενο βρίσκεται πάντα σε πτώση **ονομαστική**.

- Το υποκείμενο μπορεί να είναι **όνομα** (κύριο ή κοινό), όταν το **ρήμα** είναι **προσωπικό**.
π.χ. Η γάτα πίνει το γάλα από το μπολ. (ουσιαστικό)

- Το υποκείμενο μπορεί να είναι ή μια **δευτερεύουσα ονοματική πρόταση**, εάν υπάρχει **απρόσωπο ρήμα** ή **απρόσωπη έκφραση** στην πρόταση.
π.χ. Φαίνεται ότι θα βρέξει. (δευτερεύουσα ειδική πρόταση)

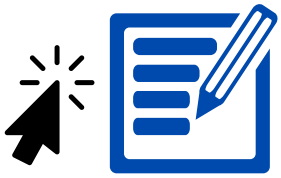

Η δομή της πρότασης: Το ρήμα

Τα προσωπικά ρήματα

Τα **ρήματα** είναι οι λέξεις που φανερώνουν ότι ένα πρόσωπο, ένα ζώο ή ένα πράγμα κάνει κάτι **(ενεργεί), παθαίνει** κάτι ή **βρίσκεται σε μια κατάσταση.**

π.χ. καθαρίζω. // π.χ. βάφομαι. // π.χ. κοιμάμαι.

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Το ρήμα:

Απαντά στην ερώτηση **«Τι κάνει;»**. Πάντα συμφωνεί με το υποκείμενο σε αριθμό και πρόσωπο, ενώ μας πληροφορεί:

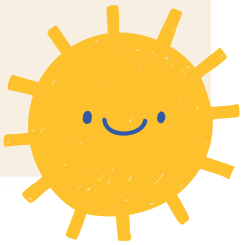
- τι **κάνει** το υποκείμενο.
  π.χ. Η Νίκη **φτιάχνει** ένα παζλ. (τι κάνει η Νίκη;) Φτιάχνει.
- τι **παθαίνει** το υποκείμενο.
  π.χ. Η φωτιά σβήστηκε από τους πυροσβέστες. (τι έκανε η φωτιά;) Σβήστηκε.
- σε **ποια κατάσταση** βρίσκεται το υποκείμενο.
  π.χ. Το μωρό δεν κοιμάται τα βράδια. (τι κάνει το μωρό;) Δεν κοιμάται.

Τα **ρήματα** που δέχονται **αντικείμενο** λέγονται **μεταβατικά**, ενώ όσα **δεν έχουν αντικείμενα** λέγονται **αμετάβατα.** Μερικά ρήματα μπορούν να είναι είτε μεταβατικά είτε αμετάβατα.

π.χ. Η Μαρία **χορεύει** παραδοσιακούς χορούς. (μεταβατικό)
π.χ. Η Μαρία χορεύει. (αμετάβατο)

- Ένα ρήμα ονομάζεται **μονόπτωτο**, όταν έχει **ένα αντικείμενο** και **δίπτωτο**, όταν έχει **περισσότερα από ένα αντικείμενα** σε διαφορετική πτώση.
  π.χ. Ο Γιάννης **μαθαίνει** αγγλικά. (μονόπτωτο)
  π.χ. Ο Γιάννης **μαθαίνει** στη Μαρία αγγλικά. (δίπτωτο)

- Τα **ρήματα** που δέχονται **κατηγορούμενο** λέγονται **συνδετικά** και τα πιο συνηθισμένα συνδετικά ρήματα είναι τα: είμαι, γίνομαι, φαίνομαι, διορίζομαι, λέγομαι, ονομάζομαι, θεωρούμαι κ.α.

Η δομή της πρότασης: Το αντικείμενο

Πρόταση ονομάζουμε ένα **σύνολο λέξεων** που έχει ένα ολοκληρωμένο νόημα. Μί**α απλή πρόταση** αποτελείται από το ρήμα, το υποκείμενο και το αντικείμενο ή το κατηγορούμενο. Στα Νέα Ελληνικά τοποθετούμε τις λέξεις με την εξής σειρά:

Υποκείμενο:	Η Νίκη	Η Νίκη
Ρήμα:	παίζει	είναι
Αντικείμενο:	τένις.	
Κατηγορούμενο		τενίστρια.

Το αντικείμενο:

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

- Απαντά στην ερώτηση **«Τι;»**. Είναι η λέξη που φανερώνει **που πηγαίνει η ενέργεια** που κάνει το υποκείμενο.

π.χ. Η γιαγιά πλάθει κουλουράκια. (Τι πλάθει η γιαγιά;) Κουλουράκια.

π.χ. Ο Γιάννης βλέπει ταινία. (Τι βλέπει ο Γιάννης;) Ταινία.

- Το **αντικείμενο** βρίσκεται κυρίως σε πτώση **αιτιατική**.

Άμεσο και έμμεσο αντικείμενο

Όταν σε μια πρόταση υπάρχουν **παραπάνω από ένα αντικείμενα**, σε διαφορετική πτώση το καθένα, τότε ελέγχουμε ποιο είναι **άμεσο** και ποιο είναι **έμμεσο**.

Άμεσο αντικείμενο είναι εκείνο που απαντά στην ερώτηση **«τι;»** και βρίσκεται σε πτώση **αιτιατική.**

π.χ. Η Μαρία έδωσε τον χάρακα στον Γιώργο. (τι; - Τον χάρακα)

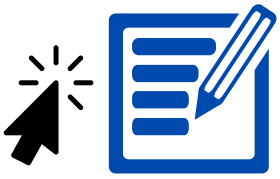
Έμμεσο αντικείμενο είναι εκείνο που απαντά στην ερώτηση «σε ποιον;» και βρίσκεται σε **γενική** ή **αιτιατική**.

π.χ. Η Μαρία έδωσε τον χάρακα στον Γιώργο. (σε ποιον; - Στον Γιώργο)

π.χ. Η Νίκη πήρε της Κατερίνας δώρο για τα γενέθλιά της. (σε ποιον; - Της Κατερίνας)

Η δομή της πρότασης: Το κατηγορούμενο

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Το κατηγορούμενο:

- Απαντά στην ερώτηση **«Τι;»**. Είναι η λέξη που φανερώνει **μια ιδιότητα** που έχει το υποκείμενο ή το αντικείμενο του ρήματος.
  π.χ. Ο Γιώργος εκλέχθηκε πρόεδρος. (Τι εκλέχθηκε ο Γιώργος;) Πρόεδρος.
  π.χ. Η μαμά έβαψε το δωμάτιο κίτρινο. (Τι έβαψε το δωμάτιο;) Κίτρινο.

- Το **κατηγορούμενο** βρίσκεται στην **ονομαστική**, όταν προσδιορίζει το **υποκείμενο**.

- Το **κατηγορούμενο** βρίσκεται στην **αιτιατική**, όταν προσδιορίζει το **αντικείμενο**.

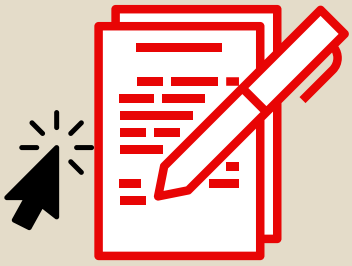

Τα **ρήματα** που συνδέουν το υποκείμενο ή το αντικείμενο με το κατηγορούμενο λέγονται **συνδετικά**. Συνδετικά ρήματα είναι τα: **είμαι, γίνομαι, φαίνομαι, μοιάζω, εκλέγομαι, ονομάζομαι** κ.α.

ΠΡΟΣΟΧΗ!

Το υποκείμενο, το αντικείμενο ή το κατηγορούμενο δεν χωρίζεται ποτέ από το ρήμα με κόμμα.

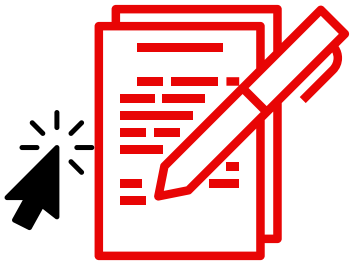
ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Οι αντωνυμίες

Οι **αντωνυμίες** χρησιμοποιούμε **αντί των ονομάτων** ή στη θέση ονοματικών φράσεων που παραλείπονται.

π.χ. Ο **Γιώργος** αγόρασε μία νέα μπλούζα. → **Αυτός** αγόρασε μία νέα μπλούζα.

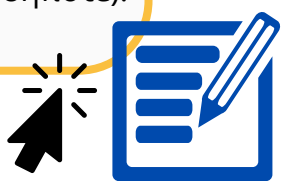

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Οι αντωνυμίες χωρίζονται σε:

- προσωπικές (π.χ. εγώ, εσύ, αυτός).
- δεικτικές (π.χ. εκείνος, τέτοιος).
- οριστικές (π.χ. ο ίδιος, μόνος).
- κτητικές (π.χ. ο δικός μου, σας).
- αυτοπαθείς (π.χ. ο εαυτός μου).
- ερωτηματικές (π.χ. πόσος, ποιος, τι).
- αόριστες (π.χ. κάποιος, κανένα).
- αναφορικές (π.χ. ο οποίος, οποιοσδήποτε).

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Πώς εκφράζω τον χρόνο

Στα **Νέα Ελληνικά,** υπάρχουν διάφοροι τρόποι να εκφράσουμε τον **χρόνο**. Πιο συγκεκριμένα, οι **επιρρηματικοί προσδιορισμοί του χρόνου** μπορεί να είναι:

- **χρονικά επιρρήματα** π.χ. αμέσως, μετά, αργά, αύριο, γρήγορα, μόλις, ποτέ, σήμερα κ.α.

  π.χ. Αύριο θα πάμε εκδρομή στο Αρχαιολογικό Μουσείο.

- **χρονικές προτάσεις:** φανερώνουν **πότε** έγινε κάτι. Δηλαδή, τον **χρόνο** και **εισάγονται** με **χρονικούς συνδέσμους** (όταν, πριν, μόλις, αφού, αφότου, ενώ, καθώς, σαν, προτού, όποτε, όσο που, ωσότου, ώσπου).

  π.χ. Η δασκάλα καθάρισε τον πίνακα, πριν ξεκινήσει το μάθημα.

- **ουσιαστικά σε γενική ή αιτιατική πτώση.**

  π.χ. Του χρόνου θα πηγαίνω στη ΣΤ΄ τάξη.
  π.χ. Τα πρωινά ετοιμάζομαι γρήγορα για το σχολείο.

- **προθετικά σύνολα** (λέξεις με προθέσεις).

  π.χ. Σε λίγο θα ξεκινήσουμε για την παραλία.

ΘΥΜΑΜΑΙ!

Προθέσεις είναι τα άκλιτα μέρη του λόγου που μπαίνουν μπροστά από άλλες λέξεις και μαζί δηλώνουν τον τρόπο, τον τόπο, τον χρόνο, την αιτία, το ποσό κ.α.

Μερικές προθέσεις είναι: με, σε, προς, από, παρά, αντί, χωρίς, ίσαμε.

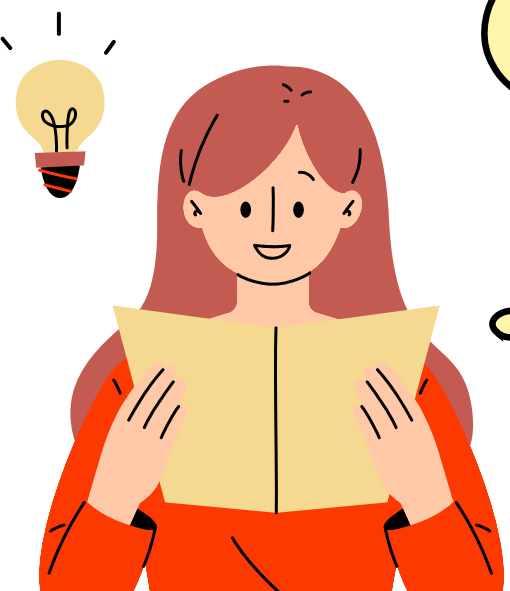

Πώς αναφέρομαι στον τόπο

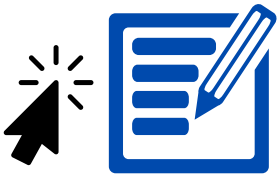
Στα **Νέα Ελληνικά,** υπάρχουν διάφοροι τρόποι να δηλώσουμε τον **τόπο.** Πιο συγκεκριμένα, μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε ως **επιρρηματικούς προσδιορισμούς του τόπου:**

- **τοπικά επιρρήματα** π.χ. εκεί, πάνω, δεξιά, μέσα, μακριά, ψηλά, γύρω κ.α.
  π.χ. Ο χαρταετός μου έχει πάει πολύ ψηλά.
- **προθετικά σύνολα** (λέξεις με προθέσεις).
  π.χ. Αύριο θα πάμε προς την παραλία.

ΘΥΜΑΜΑΙ!

Προθέσεις είναι τα **άκλιτα** μέρη του λόγου που μπαίνουν μπροστά από άλλες λέξεις και μαζί δηλώνουν τον **τρόπο**, τον **τόπο**, τον **χρόνο**, την **αιτία**, το **ποσό** κ.α. Μερικές προθέσεις είναι: με, σε, προς, από, παρά, αντί, χωρίς, ίσαμε.

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Συνώνυμες & αντώνυμες λέξεις

Συνώνυμες λέξεις λέμε όσες έχουν **ίδια ή παρόμοια έννοια** μεταξύ τους. Δηλαδή, η μία σημαίνει περίπου το ίδιο με την άλλη.

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

π.χ. φεύγω – αποχωρώ.

π.χ. νύχτα – βράδυ.

π.χ. άσπρο – λευκό.

π.χ. φαγητό – τροφή.

Αντώνυμες λέξεις λέμε όσες έχουν **αντίθετη έννοια** μεταξύ τους. Δηλαδή, η μία σημαίνει το εντελώς **αντίθετο** από την άλλη. Διαφορετικά, οι λέξεις αυτές λέγονται και αντίθετες ή αντώνυμα.

π.χ. νύχτα – μέρα.

π.χ. πάνω – κάτω.

π.χ. ακριβό – φθηνό.

π.χ. φωτεινός – σκοτεινός.

π.χ. κακός – άκακος.

π.χ. διπλώνω – ξεδιπλώνω.

ONLINE TEST

11

11

Η σύνδεση των προτάσεων

Στον **λόγο** μας, προφορικό και γραπτό, χρησιμοποιούμε **λέξεις** με τις οποίες **συνδέουμε προτάσεις** ή άλλες **λέξεις** μεταξύ τους. Έτσι, η **έκφρασή** μας γίνεται **καλύτερη**, τα **λόγια** μας αποκτούν περισσότερο **ενδιαφέρον** και **νόημα**. Δηλαδή, γίνονται πιο **κατανοητά**.

Η **σύνδεση των προτάσεων** διακρίνεται σε:

- **παρατακτική** (με παρατακτικούς ανάμεσα σε όμοιες προτάσεις).

  π.χ. Ο Γιώργος **και** ο Γιάννης είναι φίλοι.

  π.χ. Η Κατερίνα πήγε διακοπές **και** έκανε νέους φίλους.

- **υποτακτική** (με υποτακτικούς ανάμεσα σε κύριες και δευτερεύουσες προτάσεις ή δευτερεύουσες προτάσεις διαφορετικού είδους).

  π.χ. Η Νίκη ξύπνησε, **πριν** χτυπήσει το ξυπνητήρι.

  π.χ. Θα πάρω ομπρέλα μαζί μου, **γιατί** έξω βρέχει.

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

ΠΡΟΣΟΧΗ!

Χωρίζουμε τις κύριες και τις δευτερεύουσες με κόμμα μόνο αν τα νοήματά τους δεν είναι στενά συνδεδεμένα μεταξύ τους.

π.χ. Όταν πηγαίνεις τη θάλασσα, να φοράς πάντα αντιηλιακό.

π.χ. Φοβάμαι μήπως αύριο βρέχει και δεν πάμε εκδρομή.

ασύνδετο σχήμα (με κόμμα (,) ανάμεσα στις προτάσεις).

π.χ. Σήμερα το πρωί ξύπνησα, έπλυνα το πρόσωπό μου, έφαγα πρωινό, ντύθηκα, πήγα στο σχολείο.

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Οι σύνδεσμοι

Οι **σύνδεσμοι** είναι λέξεις που **συνδέουν** μεταξύ τους τις **προτάσεις ή λέξεις**. Χωρίζονται σε:

- **παρατακτικούς** συνδέσμους. Χρησιμοποιούνται ανάμεσα σε όρους που είναι ίδιοι.

π.χ. Το πρωί ξύπνησα **και** πήγα για τρέξιμο. (συνδέει δύο ρήματα)

- **υποτακτικούς** συνδέσμους. Χρησιμοποιούνται ανάμεσα σε όρους που δεν είναι ίδιοι. Κυρίως ανάμεσα σε κύριες και δευτερεύουσες προτάσεις.

π.χ. Το πρωί, **αφού** ξύπνησα, πήγα για τρέξιμο. (δευτερεύουσα πρόταση που δείχνει τον χρόνο).

Παρατακτικοί σύνδεσμοι

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Οι παρατακτικοί σύνδεσμοι χρησιμοποιούνται για να συνδέσουν όμοιους όρους. Δηλαδή λέξεις με λέξεις, φράσεις με φράσεις ή προτάσεις με προτάσεις.
Οι παρατακτικοί σύνδεσμοι είναι οι εξής: και (κι), ή, είτε, ούτε, αλλά, μα, όμως.

Υποτακτικοί σύνδεσμοι

Οι υποτακτικοί σύνδεσμοι χρησιμοποιούνται για να συνδέσουν μια δευτερεύουσα πρόταση με μια κύρια **(υποτακτική σύνδεση)**. Οι πιο συνηθισμένοι είναι οι εξής:

- αιτιολογικοί σύνδεσμοι: **γιατί, διότι, επειδή, αφού, μια και/που.**
- αποτελεσματικοί σύνδεσμοι: **που, ώστε.**
- ειδικοί σύνδεσμοι: **ότι, πως, που.**
- εναντιωματικοί – παραχωρητικοί σύνδεσμοι: **αν και, ενώ, μολονότι, κι ας, και να, και αν.**
- ενδοιαστικοί/διστακτικοί σύνδεσμοι: **μήπως, μη(ν).**
- ερωτηματικοί σύνδεσμοι: **αν, μήπως.**
- υποθετικοί σύνδεσμοι: **αν, εάν, άμα, εφόσον, είτε… είτε, εκτός (κι) αν.**
- χρονικοί σύνδεσμοι: **όταν, όποτε, μόλις, πριν, αφού, μετά που, ώσπου, μέχρι που/να, ενώ, καθώς, όσο.**

Δευτερεύουσες ή εξαρτημένες προτάσεις

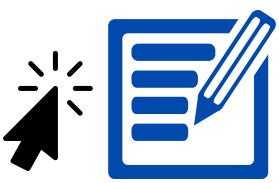
Δευτερεύουσες προτάσεις (ή εξαρτημένες) ονομάζονται όσες προτάσεις **δεν μπορούν να σταθούν μόνες τους στον λόγο**. Δηλαδή, εξαρτώνται από κάποια άλλη πρόταση και συμπληρώνουν το νόημά της.

π.χ. Η Μαρία αγόρασε ένα καινούριο φόρεμα, για να πάει στο πάρτι της φίλης της.

Οι δευτερεύουσες προτάσεις διακρίνονται σε:

Ονοματικές
Ειδικές
Ενδοιαστικές
Πλάγιες ερωτηματικές
Βουλητικές
Αναφορικές

Επιρρηματικές
Χρονικές
Αιτιολογικές
Τελικές
Αποτελεσματικές/ Συμπερασματικές
Υποθετικές
Εναντιωματικές/ Παραχωρητικές
Αναφορικές

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Οι **ονοματικές προτάσεις** χρησιμοποιούνται ακριβώς όπως τα **ονόματα** και λειτουργούν ως **υποκείμενα** σε απρόσωπα ρήματα και εκφράσεις, ως **αντικείμενα** σε προσωπικά ρήματα ή ως **κατηγορούμενα** μετά από συνδετικό ρήμα. Πολλές φορές **επεξηγούν** ή **προσδιορίζουν** άλλα ουσιαστικά.

Οι επιρρηματικές προτάσεις χρησιμοποιούνται ως επιρρηματικοί προσδιορισμοί, ανάλογα με το νόημά τους.

Επιρρηματική πρόταση	**Επιρρηματικός προσδιορισμός**
Χρονικές	του χρονου.
Αιτιολογικές	της αιτίας.
Τελικές	του σκοπού.
Αποτελεσματικές/ Συμπερασματικές	του αποτελέσματος.
Υποθετικές	της προυπόθεσης.
Εναντιωματικές/ Παραχωρητικές	της εναντίωσης.

Οι επιρρηματικές αναφορικές προτάσεις λειτουργούν ως επιρρηματικοί προσδιορισμοί που δηλώνουν:

χρόνο. π.χ. Θα πάμε διακοπές, όποτε πάρουμε άδεια.

τρόπο. π.χ. Να ντύνεσαι, όπως σου αρέσει.

τόπο. π.χ. Ας βγούμε, όπου θέλετε.

ποσό. π.χ. Διάβασε, όσο μπορείς.

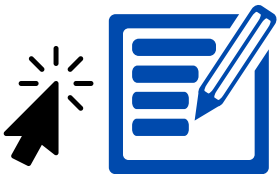

Οι πτώσεις: Η γενική πτώση

Πτώσεις είναι οι **διαφορετικοί τύποι** που σχηματίζει ένα **κλιτό μέρος του λόγου**, ανάλογα με τον τρόπο που το χρησιμοποιούμε.

Οι πτώσεις είναι **τέσσερεις:**

1. **η ονομαστική.**
2. **η γενική.**
3. **η αιτιατική.**
4. **η κλητική.**

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Οι πτώσεις χρησιμοποιούνται και στους **δύο αριθμούς** (ενικός, πληθυντικός).

Τα ουσιαστικά που βρίσκονται στη **γενική πτώση** απαντούν στην ερώτηση **«Ποιανού;»** ή **«Τίνος;».** Δηλαδή, σε ποιον ανήκει κάτι και χρησιμοποιούνται ως συμπλήρωμα άλλων ουσιαστικών μέσα σε μια πρόταση.

π.χ. Το Σάββατο είναι τα γενέθλια της Νίκης. (Ποιανής;) Της Νίκης.
π.χ. Το χρώμα του αυτοκινήτου είναι λευκό. (Ποιανού;) Του αυτοκινήτου.

Η **γενική του πληθυντικού** αριθμού όλων των ουσιαστικών (αρσενικών, θηλυκών, ουδέτερων) έχει **κατάληξη -ων**.

π.χ. ο άνθρωπος → των ανθρώπων.
π.χ. η θάλασσα → των θαλασσών.
π.χ. το παιδί → των παιδιών.

ONLINE TEST

13

13

Ευθύς και πλάγιος λόγος

Ο **ευθύς λόγος** χρησιμοποιείται, όταν μεταφέρουμε τα **λόγια κάποιου τρίτου άμεσα**, ακριβώς όπως τα ακούσαμε από τον ίδιο.

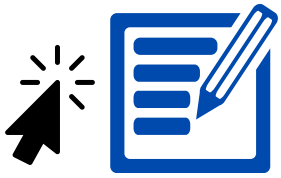
✓ Πολλές φορές, οι φράσεις μπαίνουν μέσα σε **εισαγωγικά**. Ανάλογα τον τρόπο που θα επιλέξουμε, πριν από τη φράση που βρίσκεται σε ευθύ λόγο, βάζουμε διπλή τελεία (:) ή, μετά από αυτή, βάζουμε κόμμα (,).

π.χ. Ο Γιάννης ρώτησε: «Μπαμπά, θα έρθεις να με πάρεις από το σχολείο;».
π.χ. «Μπαμπά, θα έρθεις να με πάρεις από το σχολείο;», ρώτησε ο Γιάννης.

✓ Ο **διάλογος** είναι ευθύς λόγος.

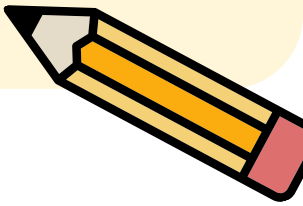
π.χ.
- Θα έρθεις να με πάρεις από το σχολείο;
- Τι ώρα σχολάς;
- 13:30.
- Εντάξει! Θα σε περιμένω στην είσοδο.

π.χ.
Κατερίνα: Μπορείς να με περιμένεις για να φύγουμε μαζί στο σχόλασμα;
Μιχάλης: Μην αργήσεις! Θα σε περιμένω στην είσοδο.

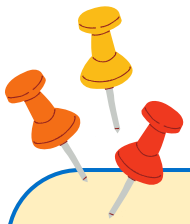

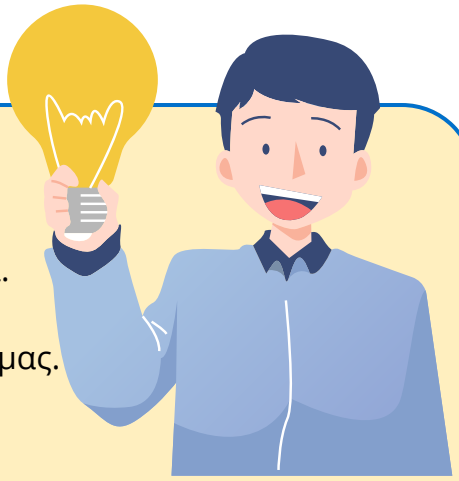
Ο **πλάγιος λόγος** χρησιμοποιείται, όταν μεταφέρουμε τα **λόγια κάποιου τρίτου έμμεσα**, όχι ακριβώς όπως τα ακούσαμε από τον ίδιο.

π.χ. Ο Γιάννης ρώτησε τον πατέρα του αν θα τον πάρει από το σχολείο.
π.χ. Η Κατερίνα ζήτησε από τον Μιχάλη να την περιμένει να φύγουν μαζί στο σχόλασμα.

Μετατροπή από ευθύ λόγο σε πλάγιο:

1. αφαιρούμε τα εισαγωγικά ή τις παύλες.

2. χρησιμοποιούμε ρήματα, όπως: ρώτησε, ζήτησε, ανέφερε, είπε κ.α.

3. αλλάζουμε το πρόσωπο, ώστε να βγάζει σωστό νόημα η πρότασή μας.

4. ενώνουμε τις προτάσεις με τους κατάλληλους συνδέσμους.

π.χ. «Αύριο θα πάμε εκδρομή», ανακοίνωσε ο διευθυντής στους μαθητές.

→Ο διευθυντής ανακοίνωσε στους μαθητές ότι αύριο θα πάνε εκδρομή.

Τα επίθετα: Κλίση των επιθέτων σε -ύς, -εία, -ύ

Τα **επίθετα** συνοδεύουν **ουσιαστικά** και μας δίνουν επιπλέον **πληροφορίες** για αυτά. Δηλαδή, τα **περιγράφουν**.

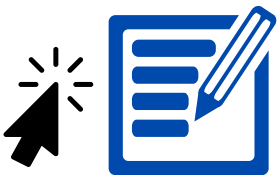
Τα επίθετα **προσδιορίζουν:** το χρώμα, το μέγεθος, το βάρος, το σχήμα, το υλικό, την αίσθηση, την ιδιότητα, την αξία ή την κατάσταση.

π.χ. γυάλινος. // π.χ. συμπαθητικός. // π.χ. φρόνιμος.

Τα επίθετα **συμφωνούν** με τα ουσιαστικά που συνοδεύουν σε **γένος** (αρσενικό, θηλυκό, ουδέτερο), **πτώση** (ονομαστική, γενική, αιτιατική, κλητική) και **αριθμό** (ενικός, πληθυντικός).

π.χ. ο πέτρινος τοίχος. // π.χ. η γυαλιστερή ασπίδα. // π.χ. το στρογγυλό τραπέζι.

Κλίση των επιθέτων σε -ύς, -εία, -ύ

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Παράδειγμα κλίσης:

Ενικός Αριθμός

	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ονομαστική	ο οξύς	η οξεία	το οξύ
Γενική	του οξέος	της οξείας	του οξέος
Αιτιατική	τον οξύ	την οξεία	το οξύ
Κλητική	- οξύ	- οξεία	- οξύ

Πληθυντικός Αριθμός

	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ονομαστική	οι οξείς	οι οξείες	τα οξέα
Γενική	των οξέων	των οξειών	των οξέων
Αιτιατική	τους οξείς	τις οξείες	τα οξέα
Κλητική	- οξείς	- οξείες	- οξέα

Τα επίθετα: Κλίση των επιθέτων σε -ων, -ουσα, -ον

Τα **επίθετα** συνοδεύουν **ουσιαστικά** και μας δίνουν επιπλέον **πληροφορίες** για αυτά. Δηλαδή, τα **περιγράφουν.**

Τα επίθετα **προσδιορίζουν:** ⟶ το χρώμα, το μέγεθος, το βάρος, το σχήμα, το υλικό, την αίσθηση, την ιδιότητα, την αξία ή την κατάσταση.

π.χ. γυάλινος. // π.χ. συμπαθητικός. // π.χ. φρόνιμος.

Τα επίθετα **συμφωνούν** με τα ουσιαστικά που συνοδεύουν σε **γένος** (αρσενικό, θηλυκό, ουδέτερο), **πτώση** (ονομαστική, γενική, αιτιατική, κλητική) και **αριθμό** (ενικός, πληθυντικός).

π.χ. ο πέτρινος τοίχος. // π.χ. η γυαλιστερή ασπίδα. // π.χ. το στρογγυλό τραπέζι.

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Κλίση των επιθέτων σε -ων, -ουσα, -ον

Παράδειγμα κλίσης:

Ενικός Αριθμός

	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ον	ο απών	η απούσα	το απόν
Γεν.	του απόντος	της απούσας	του απόντος
Αιτ.	τον απόντα	την απούσα	το απόν
Κλητ.	-	-	-

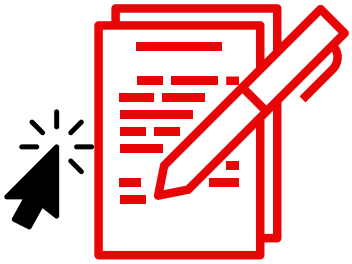
Πληθυντικός Αριθμός

	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ον	οι απόντες	οι απούσες	τα απόντα
Γεν.	των απόντων	των απουσών	των απόντων
Αιτ.	τους απόντες	τις απούσες	τα απόντα
Κλητ.	-	-	-

- Τα επίθετα σε **-ων, -ουσα, -ον** προέρχονται από τη **μετοχή των ρημάτων** της ενεργητικής φωνής στα αρχαία ελληνικά.

- Τα επίθετα σε **-ων, -ουσα, -ον** δεν σχηματίζουν κλιτική.

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η σύνδεση των προτάσεων

Στον **λόγο** μας, προφορικό και γραπτό, χρησιμοποιούμε **λέξεις** με τις οποίες **συνδέουμε προτάσεις** ή άλλες **λέξεις** μεταξύ τους. Έτσι, η **έκφρασή** μας γίνεται κ**αλύτερη,** τα **λόγια** μας αποκτούν περισσότερο **ενδιαφέρον** και **νόημα.** Δηλαδή, γίνονται πιο **κατανοητά**.

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Η σύνδεση των προτάσεων διακρίνεται σε:

- **παρατακτική** (με παρατακτικούς ανάμεσα σε όμοιες προτάσεις).
  π.χ. Ο Γιώργος **και** ο Γιάννης είναι φίλοι.
  π.χ. Η Κατερίνα πήγε διακοπές **και** έκανε νέους φίλους.

- **υποτακτική** (με υποτακτικούς ανάμεσα σε κύριες και δευτερεύουσες προτάσεις ή δευτερεύουσες προτάσεις διαφορετικού είδους).
  π.χ. Η Νίκη ξύπνησε, **πριν** χτυπήσει το ξυπνητήρι.
  π.χ. Θα πάρω ομπρέλα μαζί μου, **γιατί** έξω βρέχει.

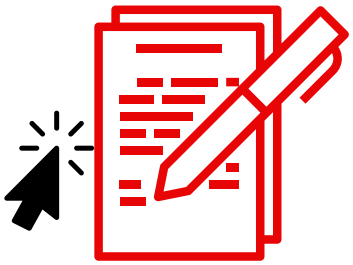
ΠΡΟΣΟΧΗ

- Χωρίζουμε τις κύριες και τις δευτερεύουσες με **κόμμα** μόνο αν τα νοήματά τους δεν είναι στενά συνδεδεμένα μεταξύ τους.

π.χ. Όταν πηγαίνεις τη θάλασσα, να φοράς πάντα αντιηλιακό.
π.χ. Φοβάμαι μήπως αύριο βρέχει και δεν πάμε εκδρομή.

- **ασύνδετο σχήμα** (με κόμμα (,) ανάμεσα στις προτάσεις).

π.χ. Σήμερα το πρωί ξύπνησα, έπλυνα το πρόσωπό μου, έφαγα πρωινό, ντύθηκα, πήγα στο σχολείο.

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Τα σχήματα λόγου: Η κυριολεξία – Η μεταφορά

Κυριολεξία έχουμε όταν χρησιμοποιούμε τις **λέξεις** με την **πραγματική** τους (κυριολεκτική) **σημασία**.

π.χ. Έβαλα ένα κόκκινο φόρεμα.
π.χ. Η μαμά έβαλε την κατσαρόλα πάνω στην κουζίνα.

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Μεταφορά έχουμε όταν χρησιμοποιούμε τις **λέξεις με σημασία διαφορετική από την πραγματική**. Δηλαδή, δανειζόμαστε την έννοια που έχουν για κάτι που δεν υπάρχει ή δεν μπορεί να συμβεί στην πραγματικότητα.

π.χ. Ο Γιάννης δεν το έβαλε κάτω μετά το ατύχημα στην μπάλα.
π.χ. Δεν το έβαζε ο νους μου ότι το χιόνι θα σκέπαζε τα πάντα στην πόλη.

ONLINE TEST

15

15

Τα σχήματα λόγου: Η παρομοίωση & η μεταφορά

Η παρομοίωση

- **Παρομοίωση** έχουμε όταν λέμε ότι **κάτι** είναι **όμοιο** με κάτι **άλλο**.
- Σε μια παρομοίωση χρησιμοποιούμε τις λέξεις ή τις εκφράσεις: **σαν, όπως, λες και, μοιάζει με, όμοια με.**
- Τις παρομοιώσεις τις χρησιμοποιούμε για να **περιγράψουμε** κάτι συγκρίνοντάς το με κάτι άλλο που είναι **γνωστό** για το συγκεκριμένο **χαρακτηριστικό.**

π.χ. Είναι ελαφρύς σαν πούπουλο.
π.χ. Τρέχει τόσο γρήγορα, όπως ο άνεμος.
π.χ. Έγινε κόκκινος λες και είναι παντζάρι.
π.χ. Στην όψη μοιάζει με γίγαντα.
π.χ. Η Κατερίνα τραγουδάει όμοια με αηδόνι.

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Η μεταφορά

Μεταφορά έχουμε όταν χρησιμοποιούμε τις **λέξεις** με **σημασία διαφορετική από την πραγματική**. Δηλαδή, δανειζόμαστε την έννοια που έχουν για κάτι που δεν υπάρχει ή δεν μπορεί να συμβεί στην πραγματικότητα.

π.χ. Ο Γιάννης έχει χρυσή καρδιά.
π.χ. Το χιόνι σκέπασε τα πάντα στην πόλη.

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Πώς εκφράζω τον χρόνο

Στα **Νέα Ελληνικά**, υπάρχουν διάφοροι τρόποι να εκφράσουμε τον **χρόνο.**

Πιο συγκεκριμένα, μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε:

- **χρονικά επιρρήματα** π.χ. αμέσως, μετά, αργά, αύριο, γρήγορα, μόλις, ποτέ, σήμερα κ.α.

π.χ. Αύριο θα πάμε εκδρομή στο Αρχαιολογικό Μουσείο.

- **χρονικές προτάσεις:** φανερώνουν **πότε** έγινε κάτι. Δηλαδή, τον **χρόνο** και **εισάγονται** με **χρονικούς συνδέσμους** (όταν, πριν, μόλις, αφού, αφότου, ενώ, καθώς, σαν, προτού, όποτε, όσο που, ωσότου, ώσπου).

π.χ. Η δασκάλα καθάρισε τον πίνακα, πριν ξεκινήσει το μάθημα.

- **προθετικά σύνολα** (λέξεις με προθέσεις).

π.χ. Σε λίγο θα ξεκινήσουμε για την παραλία.

ΘΥΜΑΜΑΙ!

Προθέσεις είναι τα άκλιτα μέρη του λόγου που μπαίνουν μπροστά από άλλες λέξεις και μαζί δηλώνουν τον τρόπο, τον τόπο, τον χρόνο, την αιτία, το ποσό κ.α. Μερικές προθέσεις είναι: με, σε, προς, από, παρά, αντί, χωρίς, ίσαμε.

Ο συλλαβισμός

Οι λέξεις χωρίζονται σε **φωνούλες** που λέγονται **συλλαβές**. Όταν **χωρίζουμε** τις λέξεις σε συλλαβές, κάνουμε **συλλαβισμό**.

Ανάλογα με τον **αριθμό συλλαβών** που έχει μια **λέξη**, ονομάζεται:

- ✓ **μονοσύλλαβη.** (μια συλλαβή) π.χ. χθες.
- ✓ **δισύλλαβη.** (δυο συλλαβές) π.χ. δρόμος.
- ✓ **τρισύλλαβη.** (τρεις συλλαβές) π.χ. άνθρωπος.
- ✓ **πολυσύλλαβη.** (περισσότερες από τρεις συλλαβές) π.χ. παράθυρο.

Κάθε συλλαβή από τις **τρεις τελευταίες συλλαβές** μιας λέξης έχει τη δική της **ονομασία**. Ξεκινώντας από το τέλος της λέξης έχουμε:

1. τη **λήγουσα**.
2. την **παραλήγουσα**.
3. την **προπαραλήγουσα**.

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Παράδειγμα

	προπαραλήγουσα	παραλήγουσα	λήγουσα
πα	ρά	θυ	ρο

Κανόνες συλλαβισμού:

•Το **σύμφωνο** που βρίσκεται ανάμεσα σε δύο φωνήεντα συλλαβίζεται με το δεύτερο φωνήεν.

π.χ. έ-λα. // π.χ. θή-κη.

•Τα **δίψηφα** φωνήεντα, οι δίφθογγοι και οι συνδυασμοί **αυ** και **ευ** δεν χωρίζονται.

π.χ. αί-θου-σα. // π.χ. κο-ρόι-δο. // π.χ. ευ-κο-λί-α.

•Όταν υπάρχουν σε μια λέξη **δύο ή παραπάνω σύμφωνα**, συλλαβίζονται όλα μαζί με το δεύτερο φωνήεν μόνο εάν αρχίζει ελληνική λέξη με τουλάχιστον τα δύο πρώτα από αυτά. Διαφορετικά, χωρίζονται.

π.χ. α-στρα-πή. (στρ → στροφή) // π.χ. τσού- χτρα. (χτ → χτυπάω) // π.χ. ελ-πί-δα.

•Τα **όμοια σύμφωνα** πάντα χωρίζονται.

π.χ. γράμ-μα. // π.χ. θά-λασ-σα.

Το επίθετο «ο πολύς, η πολλή, το πολύ» & Το επίρρημα «πολύ»

Ενικός Αριθμός

	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ον	ο πολύς	η πολλή	το πολύ
Γεν.	-	της πολλής	-
Αιτ.	τον πολύ	την πολλή	το πολύ
Κλητ.	-	-	-

Πληθυντικός Αριθμός

	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ον	οι πολλοί	οι πολλές	τα πολλά
Γεν.	των πολλών	των πολλών	των πολλών
Αιτ.	τους πολλούς	τις πολλές	τα πολλά
Κλητ.	(πολλοί)	(πολλές)	(πολλά)

ΠΡΟΣΟΧΗ!

- Το επίθετο **«πολύς»** γράφεται:
  - με ένα λ και υ στον ενικό αριθμό του αρσενικού και ουδέτερου γένους.
    π.χ. ο πολύς κόσμος. // π.χ. το πολύ φαγητό.
  - με δύο λ (λλ) στον ενικό αριθμό του θηλυκού γένους και στον πληθυντικό αριθμό.
    π.χ. η πολλή φασαρία. // π.χ. οι πολλοί άνθρωποι. // π.χ. τα πολλά ψώνια.
  - με η στο θηλυκό γένος.
    π.χ. η πολλή αγάπη.
- Το **επίρρημα** από το επίθετο «πολύς» είναι το **«πολύ».**
  π.χ. Κρυώνω πολύ σήμερα.
- Το αρσενικό και το ουδέτερο δεν σχηματίζουν τη γενική πτώση στον ενικό αριθμό.

ΘΥΜΑΜΑΙ!

✓ Το **επίρρημα** βρίσκεται δίπλα από **επίθετα, επιρρήματα ή ρήματα.**
π.χ. Η θάλασσα είναι πολύ **καθαρή**. (επίθετο)
π.χ. Το σπίτι μου βρίσκεται πολύ **μακριά.** (επίρρημα)
π.χ. Φ**οβήθηκα** πολύ, όταν άκουσα τον κεραυνό. (ρήμα)

✓ Το **επίθετο** συνοδεύει **ουσιαστικά.**
π.χ. Δεν έχει πολύ **ήλιο** σήμερα.
π.χ. Πρέπει να πίνουμε πολύ **νερό** καθημερινά, γιατί μας κάνει καλό.

Ενότητα 15η - Γλώσσα ΣΤ' Δημοτικού - ΘΕΩΡΙΑ

Τα επίθετα:
Κλίση των επιθέτων σε -ης, -ης, -ες

✓Τα **επίθετα** συνοδεύουν **ουσιαστικά** και μας δίνουν επιπλέον **πληροφορίες** για αυτά. Δηλαδή, τα **περιγράφουν**.

✓Τα επίθετα **προσδιορίζουν**: το χρώμα, το μέγεθος, το βάρος, το σχήμα, το υλικό, την αίσθηση, την ιδιότητα, την αξία ή την κατάσταση.

π.χ. γυάλινος. // π.χ. συμπαθητικός. // π.χ. φρόνιμος.

✓Τα επίθετα **συμφωνούν** με τα ουσιαστικά που συνοδεύουν σε **γένος** (αρσενικό, θηλυκό, ουδέτερο), **πτώση** (ονομαστική, γενική, αιτιατική, κλητική) και **αριθμό** (ενικός, πληθυντικός).

π.χ. ο πέτρινος τοίχος. // π.χ. η γυαλιστερή ασπίδα. // π.χ. το στρογγυλό τραπέζι.

Κλίση των επιθέτων σε -ης, -ης, -ες

Παράδειγμα κλίσης:

Ενικός Αριθμός

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ονομαστική	ο δημοφιλής	η δημοφιλής	το δημοφιλές
Γενική	του δημοφιλούς	της δημοφιλούς	του δημοφιλούς
Αιτιατική	τον δημοφιλή	τη δημοφιλή	το δημοφιλές
Κλητική	-	-	-

Πληθυντικός Αριθμός

	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ονομαστική	οι δημοφιλείς	οι δημοφιλείς	τα δημοφιλή
Γενική	των δημοφιλών	των δημοφιλών	των δημοφιλών
Αιτιατική	τους δημοφιλείς	τις δημοφιλείς	τα δημοφιλή
Κλητική	-	-	-

ΠΡΟΣΟΧΗ!

- Τα **αρσενικά** και τα **θηλυκά** επίθετα σε -ης κλίνονται με τον **ίδιο τρόπο**.
- Τα επίθετα σε -ης, -ης, -ες **δεν** σχηματίζουν την κλητική πτώση.

Το επίθετο

Τα **επίθετα** συνοδεύουν **ουσιαστικά** και μας δίνουν επιπλέον **πληροφορίες** για αυτά. Δηλαδή, τα **περιγράφουν.** Τα επίθετα **συμφωνούν** με τα ουσιαστικά που συνοδεύουν σε **γένος (αρσενικό, θηλυκό, ουδέτερο), πτώση (ονομαστική, γενική, αιτιατική, κλητική) και αριθμό** (ενικός, πληθυντικός).

Τα επίθετα προσδιορίζουν:

- χρώμα. π.χ. Το λεμόνι είναι κίτρινο.
- μέγεθος. π.χ. Το δωμάτιό μου είναι μεγάλο.
- βάρος. π.χ. Η τσάντα του σχολείου είναι βαριά.
- σχήμα. π.χ. Το ρολόι είναι κυκλικό.
- υλικό. π.χ. Το θρανίο είναι ξύλινο.
- αίσθηση. π.χ. Το πάπλωμα είναι μαλακό.
- ιδιότητα. π.χ. Η Νίκη είναι ευγενική.
- αξία. π.χ. Αυτό το αυτοκίνητο είναι ακριβό.
- κατάσταση. π.χ. Το λιοντάρι είναι άγριο.

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

ΘΥΜΑΜΑΙ!

Τα επίθετα λειτουργούν ως κατηγορούμενα μετά από συνδετικά ρήματα.

Τα επίθετα λειτουργούν ως κατηγορούμενα μετά από συνδετικά ρήματα. **επιθετικοί προσδιορισμοί** στον όρο που αναφέρονται.

ONLINE TEST

16

16

Ενεργητική & Παθητική σύνταξη

Ενεργητική σύνταξη έχουμε όταν επιθυμούμε να δώσουμε **έμφαση** στο «ποιος» κάνει μια ενέργεια. Δηλαδή, στο **υποκείμενο** του ρήματος. Στην ενεργητική σύνταξη, τα **ρήματα** είναι στην **ενεργητική φωνή**.

π.χ. Ο Γιώργος παίζει μπάλα.

Παθητική σύνταξη έχουμε όταν επιθυμούμε να δώσουμε **έμφαση** στην **ενέργεια** που κάνει κάποιος. Δηλαδή, στο **ρήμα** της πρότασης. Στην παθητική σύνταξη, τα **ρήματα** είναι στην **παθητική φωνή**.

π.χ. Ο αγώνας θα κριθεί στην παράταση.

ΘΥΜΑΜΑΙ!

Στην **παθητική** σύνταξη, τις περισσότερες φορές, υπάρχει ποιητικό αίτιο. Το **ποιητικό αίτιο** φανερώνει το **πρόσωπο** από το οποίο πραγματοποιείται η **ενέργεια** που δηλώνει το ρήμα της πρότασης.

π.χ. Η φωτιά στο δάσος σβήστηκε από τους πυροσβέστες.

π.χ. Οι μαθητές διδάχθηκαν το μάθημα από τη δασκάλα.

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Μετατροπή Ενεργητικής Σύνταξης σε Παθητική

- Βάζουμε το **ρήμα** στην παθητική φωνή.
- Τρέπουμε το αντικείμενο του ενεργητικού ρήματος σε **υποκείμενο** του παθητικού ρήματος.

ΘΥΜΑΜΑΙ!
Το υποκείμενο του ρήματος μπαίνει πάντα σε ονομαστική πτώση.

- Τρέπουμε το υποκείμενο του ενεργητικού ρήματος σε **ποιητικό αίτιο**.

ΘΥΜΑΜΑΙ!
Για να φτιάξω το ποιητικό αίτιο, βάζω την πρόθεση από και το όνομα σε αιτιατική πτώση.
π.χ. Ο μαθητής λύνει την άσκηση. → Η άσκηση λύνεται από τον μαθητή.

Μετατροπή Παθητικής Σύνταξης σε Ενεργητική

- Βάζουμε το **ρήμα** στην ενεργητική φωνή.
- Τρέπουμε το υποκείμενο του παθητικού ρήματος σε **αντικείμενο** του ενεργητικού ρήματος.

ΘΥΜΑΜΑΙ!
Το αντικείμενο του ρήματος μπαίνει, κυρίως, σε αιτιατική πτώση.

- Τρέπουμε το ποιητικό αίτιο του παθητικού ρήματος σε **υποκείμενο** του ενεργητικού ρήματος.

ΘΥΜΑΜΑΙ!
Το υποκείμενο του ρήματος μπαίνει πάντα σε ονομαστική πτώση.

π.χ. Το μάθημα διδάσκεται από τον δάσκαλο. → Ο δάσκαλος διδάσκει το μάθημα.

ΠΡΟΣΟΧΗ!

Δεν αλλάζω χρόνο στο ρήμα, κατά τη μεταφορά του στην άλλη φωνή.

Οι δευτερεύουσες προτάσεις: Οι αιτιολογικές προτάσεις

Δευτερεύουσες προτάσεις είναι εκείνες οι φράσεις που μας βοηθούν να κατανοήσουμε καλύτερα το περιεχόμενο μιας κύριας, αλλά δεν έχουν **κανένα νόημα** χωρίς αυτή.

π.χ. Η Μαρία επισκέφτηκε τον γιατρό, γιατί δεν ένιωθε καλά.

π.χ. Ο Γιάννης έφτασε στο σχολείο, αφού είχε ξεκινήσει το μάθημα.

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Οι αιτιολογικές προτάσεις

- Οι **δευτερεύουσες προτάσεις** που φανερώνουν **γιατί** έγινε κάτι – δηλαδή την **αιτία** – ονομάζονται **αιτιολογικές**.

  π.χ. Η δασκάλα καθάρισε τον πίνακα, γιατί ήταν γεμάτος ζωγραφιές.

- Χρησιμοποιούνται στα **επιχειρήματα.**

  π.χ. Δεν θέλω να πετάξω με αεροπλάνο, διότι φοβάμαι τα ύψη. Επομένως, θα πάρω το πλοίο.

- Οι **αιτιολογικές προτάσεις** ανήκουν στις **επιρρηματικές** προτάσεις.

- Οι **δευτερεύουσες αιτιολογικές** προτάσεις και οι **κύριες** προτάσεις συνδέονται μεταξύ τους με **αιτιολογικούς συνδέσμους.**

Οι αιτιολογικοί σύνδεσμοι

- Οι αιτιολογικοί σύνδεσμοι ανήκουν στους **υποτακτικούς συνδέσμους**.

- Οι **αιτιολογικοί σύνδεσμοι** είναι οι εξής: γιατί, επειδή, διότι, καθώς, που, αφού, εφόσον.

Η δομή της πρότασης: Η απλή πρόταση

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Πρόταση ονομάζουμε ένα **σύνολο λέξεων** που έχει ένα ολοκληρωμένο νόημα. Μία **απλή πρόταση** αποτελείται από το ρήμα, το υποκείμενο και το αντικείμενο ή το κατηγορούμενο. Στα Νέα Ελληνικά τοποθετούμε τις λέξεις με την εξής σειρά:

Υποκείμενο:	Η Νίκη	Η Νίκη
Ρήμα:	παίζει	είναι
Αντικείμενο:	τένις.	
Κατηγορούμενο:		τενίστρια.

Το υποκείμενο:

- Απαντά πάντα στην ερώτηση **«Ποιος;»**. Είναι το **πρόσωπο**, το **ζώο** ή το **πράγμα** που:

κάνει κάτι.

π.χ. Η γάτα ταΐζει τα μωρά της. (ποιος;) Η γάτα.

παθαίνει κάτι.

π.χ. Ο Ξενοφών χτύπησε παίζοντας μπάλα. (ποιος;) Ο Ξενοφών.

βρίσκεται σε μία κατάσταση.

π.χ. Το δαχτυλίδι βρέθηκε. (ποιος;) Το δαχτυλίδι.

- Το υποκείμενο βρίσκεται πάντα σε πτώση **ονομαστική**.

- Το υποκείμενο μπορεί να είναι **όνομα** (κύριο ή κοινό), όταν το **ρήμα** είναι **προσωπικό.**

π.χ. Η γάτα πίνει το γάλα από το μπολ. (ουσιαστικό)

- Το υποκείμενο μπορεί να είναι ή μια **δευτερεύουσα ονοματική πρόταση,** εάν υπάρχει **απρόσωπο ρήμα** ή **απρόσωπη έκφραση** στην πρόταση.

π.χ. Φαίνεται ότι θα βρέξει. (δευτερεύουσα ειδική πρόταση)

Το ρήμα:

Απαντά στην ερώτηση **«Τι κάνει;»**. Πάντα συμφωνεί με το υποκείμενο σε αριθμό και πρόσωπο, ενώ μας πληροφορεί:

- τι **κάνει** το υποκείμενο.

π.χ. Η Νίκη **φτιάχνει** ένα παζλ. (τι κάνει η Νίκη;) Φτιάχνει.

- τι **παθαίνει** το υποκείμενο.

π.χ. Η φωτιά σβήστηκε από τους πυροσβέστες. (τι έκανε η φωτιά;) Σβήστηκε.

- σε **ποια κατάσταση** βρίσκεται το υποκείμενο.

π.χ. Το μωρό δεν κοιμάται τα βράδια. (τι κάνει το μωρό;) Δεν κοιμάται.

- Τα **ρήματα** που **δέχονται αντικείμενο** λέγονται **μεταβατικά,** ενώ όσα **δεν έχουν αντικείμενα** λέγονται **αμετάβατα**. Μερικά ρήματα μπορούν να είναι είτε μεταβατικά είτε αμετάβατα.

π.χ. Η Μαρία **χορεύει** παραδοσιακούς χορούς. (μεταβατικό)

π.χ. Η Μαρία χορεύει. (αμετάβατο)

- Ένα ρήμα **ονομάζεται μονόπτωτο,** όταν έχει ένα **αντικείμενο** και **δίπτωτο**, όταν έχει **περισσότερα από ένα αντικείμενα** σε διαφορετική πτώση.

π.χ. Ο Γιάννης **μαθαίνει** αγγλικά. (μονόπτωτο)

π.χ. Ο Γιάννης **μαθαίνει** στη Μαρία αγγλικά. (δίπτωτο)

- Όταν ένα ρήμα δεν έχει συγκεκριμένο πρόσωπο ως υποκείμενο αλλά μία πρόταση, λέγεται **απρόσωπο** (π.χ. πρέπει, φαίνεται, λέγεται, μπορεί, είναι φυσικό, είναι φανερό κ.α.).

π.χ. Υπάρχει φόβος ότι θα ακυρωθεί η συναυλία. (δευτερεύουσα ειδική πρόταση)

Το αντικείμενο:

- Απαντά στην ερώτηση **«Τι;»**. Είναι η λέξη που φανερώνει **που πηγαίνει η ενέργεια** που κάνει το υποκείμενο.

π.χ. Η γιαγιά πλάθει κουλουράκια. (Τι πλάθει η γιαγιά;) Κουλουράκια.

π.χ. Ο Γιάννης βλέπει ταινία. (Τι βλέπει ο Γιάννης;) Ταινία.

Το **αντικείμενο** βρίσκεται κυρίως σε πτώση αιτιατική.

Το κατηγορούμενο:

- Απαντά στην ερώτηση **«Τι;»**. Είναι η λέξη που φανερώνει **μια ιδιότητα** που έχει το υποκείμενο ή το αντικείμενο του ρήματος.

π.χ. Ο Γιώργος εκλέχθηκε πρόεδρος. (Τι εκλέχθηκε ο Γιώργος;) Πρόεδρος.

π.χ. Η μαμά έβαψε το δωμάτιο κίτρινο. (Τι έβαψε το δωμάτιο;) Κίτρινο.

- Το **κατηγορούμενο** βρίσκεται στην **ονομαστική**, όταν προσδιορίζει το **υποκείμενο**.
- Το **κατηγορούμενο** βρίσκεται στην **αιτιατική**, όταν προσδιορίζει το **αντικείμενο**.

Τα **ρήματα** που συνδέουν το υποκείμενο ή το αντικείμενο με το κατηγορούμενο λέγονται **συνδετικά.**

Συνδετικά ρήματα είναι τα: **είμαι, γίνομαι, φαίνομαι, μοιάζω, εκλέγομαι, ονομάζομαι** κ.α.

ΠΡΟΣΟΧΗ!

Το υποκείμενο, το αντικείμενο ή το κατηγορούμενο **δεν** χωρίζεται ποτέ από το ρήμα με κόμμα.

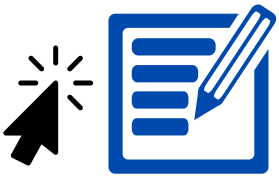
Οι διαθέσεις του ρήματος

Διάθεση είναι ο τρόπος με τον οποίο δηλώνεται εάν το υποκείμενο κάνει κάτι, παθαίνει κάτι ή βρίσκεται σε μια κατάσταση.

Τα ρήματα διακρίνονται με **βάση τη σημασία τους** στις εξής διαθέσεις:

- **ενεργητική.**
- **παθητική.**
- **μέση.**
- **ουδέτερη.**

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Ενεργητική διάθεση

Το υποκείμενο ενεργεί. Δηλαδή κάνει κάποια ενέργεια/πράξη.

π.χ. Η μαμά κοιμίζει το μωρό.

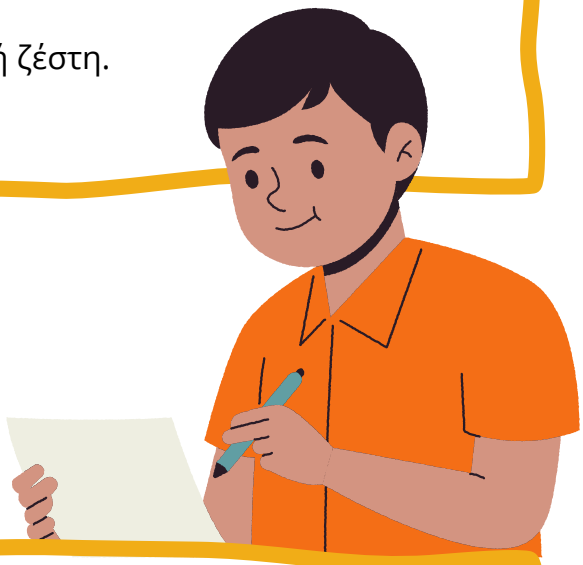
π.χ. Η διαφορά της θερμοκρασίας θόλωσε τα τζάμια.

Παθητική διάθεση

Το υποκείμενο γίνεται δέκτης μιας ενέργειας. Δηλαδή, δέχεται μια ενέργεια ή παθαίνει κάτι.

π.χ. Η άσκηση λύθηκε από τους μαθητές.

π.χ. Ο πάγος έλιωσε από την πολλή ζέστη.

Μέση διάθεση

Το υποκείμενο είναι ταυτόχρονα εκείνος που κάνει και δέχεται την ενέργεια.

π.χ. Η μαμά βάφεται πολύ όμορφα.

π.χ. Η Ευρυδίκη χτενίζεται διαφορετικά κάθε μέρα.

Ουδέτερη διάθεση

Το υποκείμενο βρίσκεται απλώς σε μια κατάσταση. Δηλαδή, ούτε κάνει ούτε δέχεται κάποια ενέργεια.

π.χ. Ο μπαμπάς ξεκουράζεται κάθε μεσημέρι.

π.χ. Το μωρό κοιμάται όλη τη νύχτα.

Οι χρόνοι του ρήματος: ο Αόριστος παθητικής φωνής με λόγια μορφή

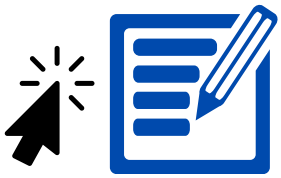
Κάποια ρήματα διατηρούν τους τύπους της παθητικής φωνής, όπως σχηματίζονταν στα αρχαία ελληνικά. Οι τύποι αυτοί είναι σύνηθες να χρησιμοποιούνται σε επίσημα έγγραφα, σε επιστημονικά κείμενα, σε νομικά κείμενα ή κείμενα με πιο επίσημο ύφος.

Παράδειγμα κλίσης:

Οριστική Έγκλιση

Παθητική Φωνή

Ενικός Αριθμός

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

	Αόριστος Α'	**Αόριστος Β'**
εγώ	κλήθηκα	εκλήθην
εσύ	κλήθηκες	εκλήθης
αυτός/ αυτή/ αυτό	κλήθηκε	εκλήθη

Πληθυντικός Αριθμός

	Αόριστος Α'	Αόριστος Β'
εμείς	κληθήκαμε	εκλήθημεν
εσείς	κληθήκατε	εκλήθητε
αυτοί/ αυτές/ αυτά	κλήθηκαν	εκλήθησαν

ΘΥΜΑΜΑΙ!

Με αυτόν τον τρόπο κλίνονται στον παθητικό αόριστο και τα: **λέγομαι, τρέπομαι, λαμβάνομαι, αναδεικνύομαι, καταβάλλομαι, εισάγομαι, πλήττομαι, στρέφομαι** κ.α.

ONLINE TEST

17

17

Οι δευτερεύουσες προτάσεις: Οι τελικές προτάσεις

Δευτερεύουσες προτάσεις είναι εκείνες οι φράσεις που μας βοηθούν να κατανοήσουμε καλύτερα το περιεχόμενο μιας κύριας, αλλά δεν έχουν **κανένα νόημα** χωρίς αυτή.

π.χ. Η Μαρία επισκέφτηκε τον γιατρό, γιατί δεν ένιωθε καλά.

π.χ. Ο Γιάννης έφτασε στο σχολείο, αφού είχε ξεκινήσει το μάθημα.

Οι τελικές προτάσεις

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

- Οι **δευτερεύουσες προτάσεις** που φανερώνουν τον **σκοπό** που γίνεται κάτι ονομάζονται **τελικές.**

π.χ. Η δασκάλα καθάρισε τον πίνακα, για να γράψει την άσκηση.

- Οι **δευτερεύουσες τελικές** προτάσεις και οι **κύριες προτάσεις** συνδέονται μεταξύ τους με **τελικούς συνδέσμους.**

Οι τελικοί σύνδεσμοι

- Οι τελικοί σύνδεσμοι ανήκουν στους **υποτακτικούς συνδέσμους.**
- Οι **τελικοί σύνδεσμοι** είναι οι εξής: για να, να.

ΠΡΟΣΟΧΗ!

Ο σύνδεσμος **«να»** χρησιμοποιείται και στις βουλητικές προτάσεις. Ωστόσο, οι **βουλητικές προτάσεις** λειτουργούν ως **υποκείμενο ή αντικείμενο** ενός ρήματος, ενώ οι **τελικές** προτάσεις δηλώνουν τον **σκοπό.**

Στις **τελικές προτάσεις,** το **«να»** μπορεί να αντικατασταθεί με τον σύνδεσμο **«για να».**

π.χ. Πήγαμε στον κινηματογράφο **να** δούμε τη νέα ταινία. (τελική: για ποιον σκοπό πήγαμε στον κινηματογράφο;)

π.χ. Οι γονείς μου θέλουν **να** δουν τη νέα ταινία στον κινηματογράφο. (βουλητική: τι θέλουν οι γονείς μου;)

Οι δευτερεύουσες προτάσεις: Οι αποτελεσματικές/ συμπερασματικές προτάσεις

Δευτερεύουσες προτάσεις είναι εκείνες οι φράσεις που μας βοηθούν να κατανοήσουμε καλύτερα το περιεχόμενο μιας κύριας, αλλά δεν έχουν **κανένα νόημα** χωρίς αυτή.

π.χ. Η Μαρία επισκέφτηκε τον γιατρό, γιατί δεν ένιωθε καλά.

π.χ. Ο Γιάννης έφτασε στο σχολείο, αφού είχε ξεκινήσει το μάθημα.

Οι αποτελεσματικές / συμπερασματικές προτάσεις

- Οι **δευτερεύουσες προτάσεις** που φανερώνουν το **αποτέλεσμα** μιας ενέργειας ονομάζονται α**ποτελεσματικές/συμπερασματικές.**

π.χ. Η δασκάλα καθάρισε τον πίνακα, ώστε να γράψει την άσκηση.

- Οι **δευτερεύουσες αποτελεσματικές/συμπερασματικές προτάσεις και οι κύριες προτάσεις συνδέονται μεταξύ τους με συμπερασματικούς συνδέσμους**.

Οι συμπερασματικοί σύνδεσμοι

- Οι συμπερασματικοί σύνδεσμοι ανήκουν στους **υποτακτικούς συνδέσμους.**
- Οι **συμπερασματικοί σύνδεσμοι** είναι οι εξής: ώστε, λοιπόν, οπότε, άρα, επομένως.

Τα ρήματα: Προσωπικά & Απρόσωπα

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Τα προσωπικά ρήματα

Τα **ρήματα** είναι οι λέξεις που φανερώνουν ότι ένα πρόσωπο, ένα ζώο ή ένα πράγμα κάνει κάτι **(ενεργεί)**, παθαίνει κάτι ή **βρίσκεται σε μια κατάσταση.**

π.χ. καθαρίζω. // π.χ. βάφομαι. // π.χ. κοιμάμαι.

Το ρήμα:

Απαντά στην ερώτηση **«Τι κάνει;»**. Πάντα συμφωνεί με το υποκείμενο σε αριθμό και πρόσωπο, ενώ μας πληροφορεί:

- τι **κάνει** το υποκείμενο.
  π.χ. Η Νίκη **φτιάχνει** ένα παζλ. (τι κάνει η Νίκη;) Φτιάχνει.

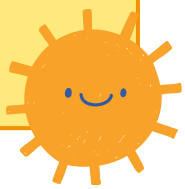
- τι **παθαίνει** το υποκείμενο.
  π.χ. Η φωτιά σβήστηκε από τους πυροσβέστες. (τι έκανε η φωτιά;) Σβήστηκε.

- σε **ποια κατάσταση** βρίσκεται το υποκείμενο.
  π.χ. Το μωρό δεν κοιμάται τα βράδια. (τι κάνει το μωρό;) Δεν κοιμάται.

Τα **ρήματα** που δέχονται **αντικείμενο** λέγονται **μεταβατικά**, ενώ όσα **δεν έχουν αντικείμενα** λέγονται **αμετάβατα.** Μερικά ρήματα μπορούν να είναι είτε μεταβατικά είτε αμετάβατα.
π.χ. Η Μαρία **χορεύει** παραδοσιακούς χορούς. (μεταβατικό)
π.χ. Η Μαρία χορεύει. (αμετάβατο)

Ένα ρήμα ονομάζεται **μονόπτωτο**, όταν έχει **ένα αντικείμενο** και **δίπτωτο**, όταν έχει **περισσότερα από ένα αντικείμενα** σε διαφορετική πτώση.
π.χ. Ο Γιάννης **μαθαίνει** αγγλικά. (μονόπτωτο)
π.χ. Ο Γιάννης **μαθαίνει** στη Μαρία αγγλικά. (δίπτωτο)

- Τα **ρήματα** που δέχονται **κατηγορούμενο** λέγονται **συνδετικά** και τα πιο συνηθισμένα συνδετικά ρήματα είναι τα: είμαι, γίνομαι, φαίνομαι, διορίζομαι, λέγομαι, ονομάζομαι, θεωρούμαι κ.α.

Τα απρόσωπα ρήματα

Όταν ένα ρήμα δεν έχει συγκεκριμένο πρόσωπο, χρησιμοποιούνται στο γ΄ ενικό και έχουν ως υποκείμενο μία πρόταση, λέγεται **απρόσωπο** (π.χ. πρέπει, φαίνεται, λέγεται, μπορεί, απαγορεύεται, επιτρέπεται κ.α.).

π.χ. Υπάρχει φόβος ότι θα ακυρωθεί η συναυλία. (δευτερεύουσα ειδική πρόταση)

Εκτός από τα απρόσωπα ρήματα, υπάρχουν και οι **απρόσωπες εκφράσεις.**

π.χ. είναι φυσικό να/ότι…// π.χ. είναι φανερό ότι… // π.χ. δεν είναι καλό να…

Έχουν για **υποκείμενο** δευτερεύουσες **ονοματικές προτάσεις.**

π.χ. Χρειάζεται να καθαρίσεις το δωμάτιό σου!

Η δομή της πρότασης: Η απλή & η επαυξημένη πρόταση

Πρόταση ονομάζουμε ένα **σύνολο λέξεων** που έχει ένα **ολοκληρωμένο νόημα.** Οι προτάσεις διακρίνονται σε:

απλές προτάσεις.

ελλειπτικές προτάσεις.

επαυξημένες προτάσεις.

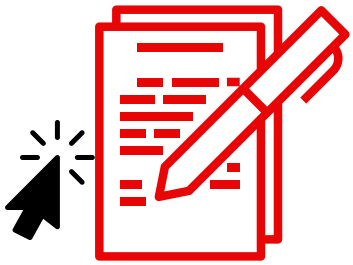

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Η απλή πρόταση

Μία **απλή πρόταση** αποτελείται από το ρήμα, το υποκείμενο και το αντικείμενο ή το κατηγορούμενο. Στα Νέα Ελληνικά τοποθετούμε τις λέξεις με την εξής σειρά:

Υποκείμενο	**Η Νίκη**	**Η Νίκη**
Ρήμα	παίζει	είναι
Αντικείμενο	τένις.	
Κατηγορούμενο		τενίστρια.

ΦΥΛΛΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η επαυξημένη πρόταση

Οι **επαυξημένες** προτάσεις περιλαμβάνουν τους όρους που έχει μια απλή πρόταση και σε αυτούς προστίθενται άλλοι, οι οποίοι τους συμπληρώνουν και εμπλουτίζουν τον λόγο μας.

π.χ. Η Αλεξία έχει μια αδερφή. (απλή πρόταση) → Η Αλεξία έχει μια μεγαλύτερη αδερφή. (επαυξημένη πρόταση)

π.χ. Η Νίκη είναι καθηγήτρια. (απλή πρόταση) → Η Νίκη είναι καθηγήτρια Αγγλικών. (επαυξημένη πρόταση)

π.χ. Ο Γιάννης χτύπησε. (απλή πρόταση) → Εχθές το βράδυ ο Γιάννης χτύπησε.

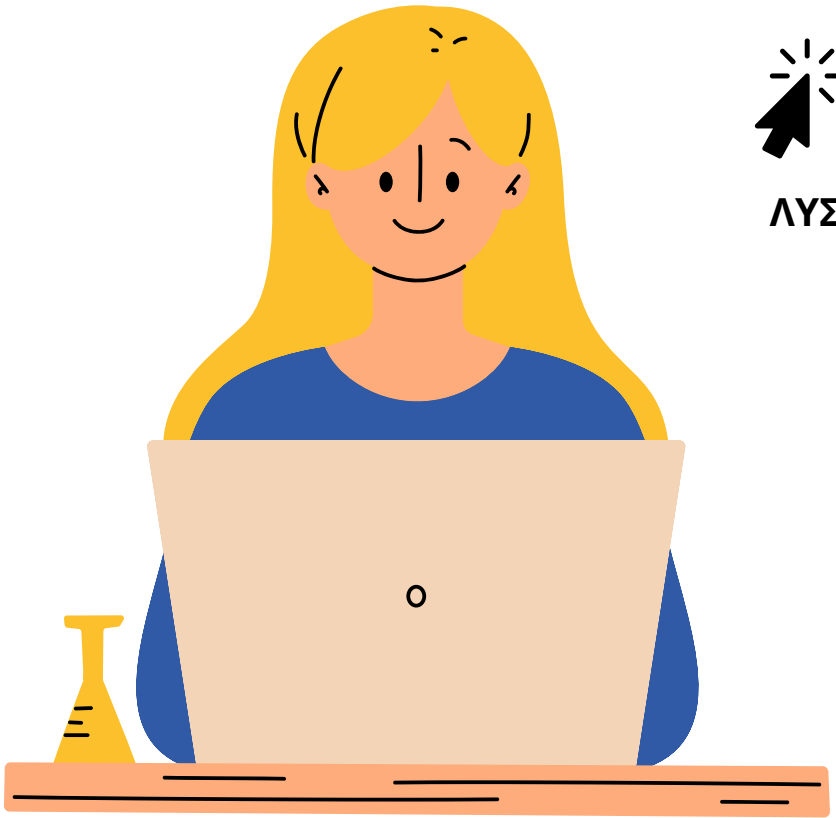
Ρηματικά & ονοματικά σύνολα

- Τα **ρηματικά σύνολα** είναι φράσεις που περιέχουν έναν τουλάχιστον **ρηματικό τύπο**. (ρηματική φράση)

π.χ. Ο ήλιος λάμπει.

- Τα **ονοματικά σύνολα** είναι φράσεις που δεν περιέχουν κάποιον ρηματικό τύπο, αλλά σχηματίζονται **μόνο από ονόματα.** (ονοματική φράση)

π.χ. Η λάμψη του ήλιου.

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

Σύνθετα ρήματα και αύξηση

Όταν ένα ρήμα είναι σύνθετο με α΄ συνθετικό πρόθεση, τότε σχηματίζουν τον παρατατικό και τον αόριστο με έναν -ε- ανάμεσα στην πρόθεση και στο ρήμα. Το φαινόμενο αυτό λέγεται **εσωτερική αύξηση**.

π.χ. μετατρέπω → μετέτρεπα.

ΛΥΣΕΙΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΑΣΚΗΣΕΩΝ

ΠΡΟΣΟΧΗ!

- Εσωτερική αύξηση παίρνουν τα ρήματα στην **οριστική** και στους τύπους που **τονίζονται** σε αυτή.

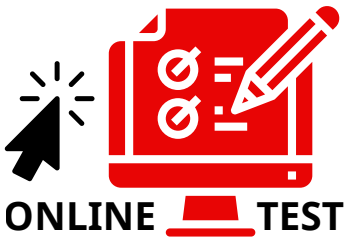
  π.χ. μετ**έ**τρεπα → μετ**α**τρέπαμε.

- Η **προστακτική** δεν παίρνει **ποτέ αύξηση**.

  π.χ. παρήγγειλα → παράγγειλε & παραγγείλτε.

Οριστική Ενεστώτα	Οριστική Αορίστου	Συνοπτική Προστακτική
επιλέγω	επ**έ**λεξα	επίλεξε & επιλέξτε
απαγγέλω	απ**ή**γγειλα	απάγγειλε & απαγγείλτε
καταγράφω	κατ**έ**γραψα	κατάγραψε & καταγράψτε

ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΚΔΟΣΗΣ:
Πρόδρομος Μιχαλάκης

© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΛΥΣΑΡΙ | LISARI.GR
& Πρόδρομος Μιχαλάκης

Πανόρμου 14 & Σμύρνης,
12242, Αιγάλεω
τηλ.: 210 5982 614
e-mail: info@lisari.gr
www.lisari.gr

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται από τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και από τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η χωρίς γραπτή άδεια του εκδότη κατά οποιονδήποτε τρόπο ή οποιοδήποτε μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

lisari.gr